

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Bakalářská práce

Místo a role žen v životě a díle

Antoina de Saint-Exupéryho

Martina Ambrosová

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Katedra filozofie

Studijní program Humanitní studia

Studijní obor Humanistika

Bakalářská práce

Místo a role žen v životě a díle

Antoina de Saint-Exupéryho

Martina Ambrosová

Vedoucí práce:

PhDr. Jaromír Murgaš, CSc.

Katedra filozofie

Fakulta filozofická Západočeské univerzity v Plzni

Plzeň 2012

Prohlašuji, že jsem práci zpracovala samostatně a použila jen uvedených pramenů a literatury.

Plzeň, duben 2012

Děkuji vedoucímu práce, PhDr. Jaromírovi Murgašovi, CSc. za metodické vedení práce, cenné rady a připomínky. Dále děkuji své rodině a přátelům za jejich podporu a trpělivost nejen při psaní této práce, ale i v průběhu celého studia.

OBSAH

1	ÚVOD.....	1
2	ANTOINE DE SAINT EXUPÉRY – JEHO ŽIVOT A DÍLO	3
3	MÍSTO A ROLE ŽEN V DÍLE ANTOINA DE SAINT-EXUPÉRYHO	9
4	ŽENY V EXUPÉRYHO REÁLNÉM ŽIVOTĚ.....	12
4.1	Základní vztah Exupéryho k ženám v jeho reálném životě	12
4.2	Antoine a jeho matka	15
4.3	Antoine a jeho žena	18
4.4	Antoine a ostatní ženy	23
5	GENDEROVÉ HLEDISKO	27
5.1	Gender obecně, jeho role a význam ve společnosti	27
5.2	Exupéryho představy o rolích mužů a žen z hlediska genderu.....	29
5.3	Exupéryho pohled na ženy pojatý z hlediska genderového a psychologického.....	31
6	EXUPÉRYHO ROZPORUPLNÁ OSOBNOST, JEHO SKUTEČNÝ VZTAH K ŽENÁM A MOŽNÉ PŘÍČINY ROZPORU SKUTEČNOSTI S JEHO IDEÁLY	34
7	ZÁVĚR	38
8	OBRAZOVÁ PŘÍLOHA.....	40
9	SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY.....	43
10	RESUMÉ.....	45

1 ÚVOD

Legenda Francie počátku 20. století Antoine de Saint-Exupéry (dále jen Exupéry), byl válečným letcem, spisovatelem, básníkem, filozofem a humanistou, záhadnou, kontroverzní a složitou osobností, často nazývaný podle svého nejoriginálnějšího spisovatelského díla „Malým princem“. Právě skrze něj stylizuje celou svoji osobnost a poselství celému světu - marnou touhu po opravdové lásce mezi lidmi, skepsi z absurdity lidského života, společnosti a mezilidských vztahů, bezvýchodnost lidského snažení, marné hledání vlastní spokojenosti, osamělost každého z nás a smutek z marné snahy po hledání opravdových hodnot mezi lidmi. Myslím, že on sám byl tím malým princem, který zklamán odešel pryč z tohoto světa na „svoji planetu“.

Mezilidské vztahy a hledání možnosti vnitřní spokojenosti byly zjevně stěžejními body jeho života. Vztahy pro něj byly velmi důležité, jak je patrné ze všech jeho děl a prolínají se jimi jako jakési Exupéryho ústřední, a až filozofické téma. Zároveň se sám nechtěl nechávat druhými spoutávat a miloval svobodu. Jistě i pro ten pocit neomezené svobody toužil po létání. Potřeboval však také mít svou pevnou základnu; a tu mu poskytovaly v životě ženy. Poznat jeho ženy a pochopit Exupéryho vztah k nim, jejich místo a role v jeho životě bylo zajímavým úkolem této bakalářské práce, jejíž téma jsem ráda zvolila.

Je známo Exupéryho básnické spisovatelství, jeho neuvěřitelná fantazie, představivost a nadání abstrakce, jeho vnitřní něha a věčná touha naplno projevovaná právě skrze slova. To dává jeho dílům originalitu, kterou jen těžko najdeme u jiných, jinak stejně kvalitních umělců. Právě jeho vnitřní lidská síla a jeho srdce, mluvící prostřednictvím všem srozumitelných slov, zejména „z úst“ Malého prince, snad mohlo a stále může někdy svět změnit. Přinejmenším může alespoň něco napravit, o něco se snažit, někoho pohladit a potěšit, snad i udělat šťastným.

Moji práci však inspirovaly a vedly jiné úkoly a otázky: Jak to bylo s Exupérem ve skutečnosti? V reálném životě? Co se dozvídáme z dochovaných pamětí jeho blízkých a jejich výpovědí? Nakolik se liší vzletná slova a jeho činy? Dokázal ve skutečném životě druhým pomáhat tak, jak to dokázala jeho matka v tichosti, bez velkých slov a gest? Jaké byly příčiny jeho rozdílného vnímání skutečnosti a představ?

V této práci jsem použila jako hlavní zdroje informací o životě Antoina de Saint-Exupéryho knihu Paula Webstera *Život a smrt Malého prince*, vzpomínkovou publikaci Antoinovy praneteře Nathalie des Vallières *Saint-Exupéry: archanděl a spisovatel*, dále knihu Michèle Persane-Nastorg *Marie de Saint-Exupéry - hvězda Malého prince a Vzpomínky na Malého prince jeho sestry Simone*. V těchto knihách je velmi dobře vykreslen a popsán život této osobnosti od dětství po dospělost.

V následujících kapitolách, kde představuji svá zjištění o Exupéryho pravděpodobném postoji k ženám, uvádím citace autorů píšících o Exupérym zpravidla spolu s citacemi myšlenek jeho samého (převážně převzatými z jeho dopisů). Chtěla jsem tím zachytit co možná nejvíce autentické podání jeho vlastního myšlení a cítění a poskytnout čtenáři prostor pro přehledné zobrazení rozdílů jeho představ a činů.

Mým konečným cílem je představit Exupéryho osobnost z hlediska jeho vztahů k okolí, z hlediska jeho vnitřních pocitů a představ, zjištění Exupéryho skutečného vztahu k ženám, jeho příčiny a dopad na okolí, rozdíl mezi jeho představou a skutečnou realitou. Poznatky jsem se pokusila alespoň krátce konfrontovat s odbornou literaturou genderovou a psychologickou.

2 ANTOINE DE SAINT EXUPÉRY - JEHO ŽIVOT A DÍLO

Antoine de Saint-Exupéry, celým jménem Antoine Jean-Baptiste Marie Roger Pierre de Saint-Exupéry se narodil 29. června 1900 v Lyonu, v ulici Alphonse - Fochier č. 8, později přejmenované na de Peyrat.¹

Oba jeho rodiče - otec Jean de Saint-Exupéry (pojišťovací agent) a matka Marie de Fonscolombe pocházeli z hraběcích rodů, zámožným rodem byl především rod Marie de Fonscolombe. Narodilo se jim pět dětí, páté již jako pohrobek. Krátce před jeho narozením totiž Antoinův otec nečekaně umírá na mrtvici. Marii je přidělen nelehký osud výchovy všech pěti dětí - nejstarší dcery Marie-Madeleine, druhorozené Simone, prvního syna Antoine, druhého Françoise a nejmladšího dítěte - dcery Gabriele.

Po smrti manžela se Marie s dětmi usadila v rodném sídle v provensálském La Môle u svého otce hraběte de Fonscolombe a po jeho smrti, v roce 1907, jí poskytuje pomoc Mariina prateta - hraběnka de Tricaud, Gabriela de Lestrangle, která ji s dětmi vzala pod svou ochranu a finančně ji podporovala.² Střídavě žili v prostorném bytě v Lyonu a na zámku s prostorným parkem v Saint-Maurice-de-Rémens. Ten se stal pro Antoina a jeho sourozence rájem na zemi, místem nevyčerpatelných inspirací a zážitků, místem, ke kterému se po celý život Antoine ve svých dílech a vzpomínkách vrací a ze kterých čerpá. Přestože se střídavě pohybovali též mezi rodným zámkem matky v tropézském La Môle - sídlem otce v Le Mans a zámkem v Saint-Rémens, přilnuli všichni sourozenci silně a nezapomenutelně jen k zámku rodiny Tricaudových. Těžce nesli jeho prodej v roce 1931 městu, které zde zřídilo internátní školu.

Antoine v roce 1909 nastoupil spolu se svým bratrem Françoisem na církevní gymnázium v Le Mans, kde oba studovali do vypuknutí války r. 1914. Antoine nebyl vzorným žákem, učení jej příliš nebavilo. Také přísný až spartanský režim na internátě nebyl to pravé pro jeho tvrdohlavou a nespoutanou povahu a citlivou duši. Poté byli oba bratři žáky internátní školy v koleji Villefranche a ve Freiburgu u bratrů mariamistů

¹ WEBSTER, Paul. *Život a smrt Malého prince*. Plzeň: Mustang, 1995, s. 11.

² DES VALLIÈRES, Nathalie. *Saint-Exupéry: archanděl a spisovatel*. Tišnov: Sursum, 2005, s. 16.

do roku 1917.³ V téže roce umírá jeho bratr Françoise, kterého měl Antoine takřka za svou neoddelitelnou součást. Pro Antoina tato událost znamenala zásadní trauma, se kterým se nikdy nevyrovnal. Přesto úspěšně odmaturoval a pokoušel se složit přijímací zkoušky na Vojenskou námořní akademii. Po dvou neúspěšných pokusech to vzdal a přihlásil se ke studiu architektury. Studium tohoto druhu jej netěšilo, ale samotný bohémský život studenta jej nasměroval do uměleckých kruhů.

Zhruba od roku 1917 přichází do styku s různými spisovateli, a to díky své sestřenci z matčiny strany Yvonne de Lestrangle. Ta byla, stejně jako celý rod matčiny strany včetně Antoina a jeho sourozenců, nadaná umělecky (hudba, malířství, literatura). Ta jej přivedla k psaní a podporovala jej. Většinu svého času Antoine trávil v prostředí pařížských kaváren, ve vybrané společnosti a užíval si bohémského života, dokud roku 1921 nenastoupil vojenskou službu, kde byl zařazen ke 2. leteckému pluku jako prostý voják druhé třídy u pozemního leteckého personálu. To jej nijak nenaplňovalo, stejně jako předchozí zaměstnání v kanceláři či obchodníka s kamiony (z této doby pochází jeho první kniha *Letec* z roku 1926) a stále usiloval o svou životní lásku - létání. Nakonec diplom civilního pilota získal a sen se mu splnil. Při svém prvním letu do Maroka poznal poušť, o které roky snil. Přestože se jeho představa podle postřehů z prvního letu nenaplnila: „*Myslíte si, že to snad sytí pomyslení, vidíte-li třináct oblázků a deset chomáčů trávy? Kde jsou banánovníky, datlovníky, kokosovníky, o nichž jsem snil?*“,⁴ s láskou a nostalgií na Saharu po celý život vzpomíná. Již zde je patrný nástin jeho snivé představivosti a zklamání ze skutečnosti.

Od té doby stále usiluje o praktické létání. Lásky k němu se projevovala od útlého věku. Poprvé se k němu dostal v roce 1912, kdy jako malý kluk prošel křtem na výcvikovém letišti blízko Saint-Rémens v Ambérieu. Byl technicky nadaný, fascinovaly jej motory, stále něco montoval a jako jinoch sestrojil „létací“ kolo s plachtami. Jako pilot byl Antoine houževnatý, statečný, obětavý a bojovný, s neuvěřitelnou vnitřní silou čelil všem překážkám - několika haváriím s četnými těžkými zraněními, vzpouzejícímu se stárnoucímu tělu či útrapám v poušti po pádu letadla. Žádná tato úskalí a překážky jej neodradily. Jeho ctižádost a houževnatost nebyla však přímo úměrná jeho talentu a schopnosti, jak se dozvídáme z knihy Paula Webstera, z výpovědi pilota Lefebvre. Tento muž věděl, že Antoinova vnitřní síla je sice hodná ocenění, že však společník,

³ Tamtéž, s. 24.

⁴ Tamtéž, s. 29.

který je na něm závislý, nesmí ztrácet kontakt s realitou: „*To, co mi opravdu učarovalo, byla snivá stránka jeho povahy, ale z pohledu mechanika dělal chyby a rád fantazíroval, což mohlo být hodně nebezpečné.*“⁵ Podle Lefebvra Exupéry nebyl ani žádný úžasný letec, neboť stále přemýšlel nad něčím jiným a nedělal to, co právě „dělal“.⁶

Letecká kariéra, která mladého Antoina plně naplňovala, začala až ve společnosti Latécoère, u níž zajišťoval přepravu pošty. Dostal se do nejrůznějších koutů světa - dlouhý čas trávil ve Španělsku, kde létal trasu Toulouse - Casablanca a poté linku Casablanca - Dakar. Nejraději se pohyboval podél pobřeží Port-Etiéne.

V roce 1927 byl jmenován velitelem stanice Cap Juby v Africe, kde strávil třináct měsíců. Jeho úkolem bylo spojit se s Maury a Španěly a urovnat vztahy s místními vzbouřenými kmeny. Zdejší pobyt byl námětem pro jeho další knihu *Kurýr na jih*.

Jeho kariéra pokračovala letem do Ameriky - Buenos Aires, kde byl jmenován ředitelem letištního provozu Aeroposta. Měl zde vybudovat leteckou linku mezi Commodoro Rivadavia a Punta Arenas v Chile. Při přeletu And se ztratil jeho blízký přítel Guillaumet. Exupéry tragédii po svém ztvárnil ve svém dalším díle *Noční let* v roce 1931. Tento rok byl pro něj významný i v několika dalších směrech. V negativním to byl prodej rodinného sídla v Saint-Rémens, tolik pro Antoina důležitého, v pozitivním to byla svatba s Consuelou Suncin de Sandoval a jmenování Rytířem Čestné legie za zásluhy urovnání vztahů ve Španělsku. V roce 1939 vyšla jeho třetí kniha, *Země lidí*, která byla zvětšením událostí z havárie při dálkovém letu do Ohňové země s přítelem Prévetem, při které byl Antoine v Guatemale těžce zraněn.

Za druhé světové války Exupéry nastoupil jako kapitán na letiště v Toulouse, kde statečně a odvážně bojoval s plným nasazením bez ohledu na riziko. Paradoxně však byl obviněn ze zrádovství díky vydání knihy *Válečný pilot* z roku 1942, kde popisuje hrdinské činy svých kolegů. Byl jimi nařčen z porušení anonymity a obviněn z prospěchářství. Tuto křivdu nesl ovšem velmi těžce. Na přátelích sám velmi lpěl a jejich ztráty, ať fyzické (smrt letců a jeho blízkých kamarádů Guillaumeta a Mermoze), či vztahové, jej vždy těžce zasáhly.

⁵ WEBSTER, Paul. *Život a smrt Malého prince*. s. 70.

⁶ Tamtéž, s. 71.

Antoinovým nejbližším životním přítelem byl po jistou dobu jeho starší druh a snad mentor Leon Werth. Stal se jeho otcovským přítelem, důvěrníkem a rodinným příslušníkem až do jeho zmizení.⁷ Jak bylo uvedeno výše, důvodem Antoinovy silné vazby na kamarády byl zřejmě chybějící nejbližší přítel z dětství - jeho bratr Françoise a možná také chybějící otec. Zřejmě i kvůli tomu o něm mohla jeho praneteř napsat: „*Přátelství je cit, který staví nad všechny ostatní*“.⁸

Malého prince, pohádku pro dospělé, píše Exupéry v době silné deprese a deziluze vztahů mezi lidmi a společností, v roce 1943, tedy pouhý rok před svou smrtí. Ve stejné době vychází další kniha *Dopisy rukojmímu*, kde vyjadřuje víru v duchovní hodnoty lidstva. V té době již pracoval na *Citadele*, filozoficko-autobiografické knize, která je celkovým souhrnem jeho myšlenek, obnažením jeho citlivého, hlubokého a zranitelného nitra, obrazem jeho vnitřního života a vrcholem jeho tvorby. Jejím prostřednictvím podává poselství lidem, které měl tolik rád, a životu, který přes všechna úskalí miloval. Kniha zůstala nedokončena a on sám ji nazval svým posmrtným dílem.

Přestože za život poznal nepřehledné množství lidí a přátel a po většinu času jimi byl neustále obklopen, je celý jeho vzpomínkový život protkáán pocitem samoty a opuštěnosti. Válečnou dobu a své rozpoložení z posledního roku svého života vyjadřuje v jednom z posledních dopisů:

„*Nenávidím svou dobu ze všech sil. Člověk v ní umírá žízni... Existuje jen jeden problém, jediný pro celý svět. Vrátit lidem duchovní význam, duchovní neklid. Nechat na ně působit něco na způsob gregoriánského chorálu. Kdybych měl víru, určitě bych po tomto období „nevděčného a nezbytného zaměstnání“ nemohl snést nic než Solesmes.*“⁹

Antoine byl vychován v katolickém prostředí, přesto Boha přes všechny své snahy nikdy nenašel:

⁷ DES VALLIÈRES, Nathalie. *Saint-Exupéry: archanděl a spisovatel*, s. 110.

⁸ Tamtéž, s. 102.

⁹ Solesmes je slavný klášter benediktinů ve Francii, poblíž Le Mans. PERSANE-NASTORG, Michèle. *Marie de Saint Exupéry - hvězda Malého prince*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2004, s. 221.

„Je úžasně zvláštní, že nemohu nalézt víru. Boha je možné beznadějně milovat. To by mi zcela vyhovovalo. Solesmes a gregoriánský zpěv. Gregoriánský zpěv je jako širé moře. Často jsem na to myslel. Než jsem odjel z Lyonu, vyjel jsem jednou v neděli odpoledne na Fourvière. V kostele byly nešpory. Bylo zima. Kostel byl prázdný, byl tam jen sbor. A já jsem měl zcela pocit, že jsem na lodi. Sbor byl posádkou a já cestujícím. Ach - cestujícím na černo. Měl jsem dojem, že jsem tam vklouzl potají. A byl jsem - ano, je to tak - byl jsem oslněn. Oslněn něčím zřejmým, co se mi nikdy nepodaří uchovat.“¹⁰

Na svůj doslova poslední let se vydal 31. července 1944, kdy vzlétl z Korsiky k letu nad Francií, odkud se již nevrátil. Jeho tělo nikdy nebylo nalezeno. Vedlo se mnoho diskuzí a teorií, dnes se zdá záhada vyřešena. Zbytky jeho letadla byly nalezeny ve Středozevní moři, stejně jako náramek se jménem jeho a jeho ženy Consuely. Pravděpodobná verze příčiny pádu letadla je jeho sestřelení německým pilotem Rippertem, který se k činu doznal. Existují však i verze zdravotní indispozice, poruchy letadla či sebevraždy, jak ji nastínil prostřednictvím svého smutku a zklamání z tohoto světa v *Malém princ*i odchodem na svoji planetu. Nicméně svoji věčnost zpečetuje v jednom z mnoha dopisů své matce:

„Jestli se jednoho dne dozvíte, že jsem zmizel beze stop, nevěřte, že jsem mrtvý, buď budu zajat, anebo jsem se dal k partyzánům, anebo jsem se uchýlil do kláštera...“¹¹

Antoine svůj život dělí mezi létání a psaní. Od útlého věku píše básně, které se postupně rozvíjejí do prózy. Jeho díla se nedají jednoznačně zařadit do nějakého žánru, je to směs prózy, poezie, filozofie a psychologie, díla jsou většinou doprovázena vlastními ilustracemi. Měl originální, nezařaditelný styl. Jednoznačné však je, že v knihách odráží prožívanou realitu, vždy jsou výsledkem určité klíčové události, jsou jakousi výpovědí. Pověštinou paralelně píše a létá. V období návratu z cest do Francie (1931–1936) se stává členem literárních kruhů, píše reportáže ze svých cest, přispívá do magazínů.

Protože jeho finanční situace byla po celý život nevyrovnaná, podporovala jej finančně po většinu života jeho matka, přátelé, jeho příležitostné i letité přítelkyně. Když přišlo období finančně dobré, peníze vždy rychle utratil. Neměl stálé bydlení,

¹⁰ DES VALLIÈRES, Nathalie. *Saint-Exupéry: archanděl a spisovatel*, s. 114.

¹¹ PERSANE-NASTORG, Michèle. *Marie de Saint-Exupéry - hvězda Malého prince*, s. 212.

neustále se stěhoval z místa na místo, byl takzvaným nomádem, jak se zmiňuje Nathalie des Vallières v knize *Saint-Exupéry: archanděl a spisovatel*:

„V letech 1919 až 1939 Saint-Exupéry žil třináct let v Paříži. Bydlel tam na deseti různých adresách. V r. 1935 byl sužován finančními nesnázemi. Nechal dokonce psíčka Consuely, pekingského Yutti, v zástavě domovnici, aby jim opatroval nábytek. Ale buržoazní komfort mu byl lhostejný. Byl to nomád, který v srdci uchovával vzpomínku na dům svého dětství, kde prožil nejkrásnější léta svého života a který byl prodán. Aby už netrpěl odloučením od místa, které miloval, šel z jednoho domu do druhého, aniž k některému přilnul, ,neboť jsem především ten, kdo tam žije‘.“¹²

¹² DES VALLIÈRES, Nathalie. *Saint-Exupéry: archanděl a spisovatel*, s. 107.

3 MÍSTO A ROLE ŽEN V DÍLE ANTOINA DE SAINT-EXUPÉRYHO

V této části práce se pokusím objasnit místo a roli ženy prezentovanou v Exupéryho díle. Bohatým zdrojem jsou opět jeho dochované dopisy ženám a díla *Kurýr na jih*, *Malý princ* a *Citadela*.

Antoine byl vychováván ženami. Ženy jej formovaly, ovlivňovaly, chránily. Život bez nich a bez jejich podpory byl pro něj nepředstavitelný. Ať to byla jeho výjimečná matka, přísná teta Tricaudová, jeho sestry, tetiny služebné, jeho žena či přítelkyně.

Díky autorově způsobu prezentování vlastních pocitů a osobních vyjádření prostřednictvím dopisů a knih, máme podrobně zdokumentován jeho postoj k ženám z pohledu jeho představ, tužeb, snů a potřeb, a v neposlední řadě se v nich vykresluje Antoinův charakter. Jeho přecitlivělost se právě ve směru k ženám výrazně projevovala, jeho city se proměňovaly v závislosti na momentální potřebě, pocitu osamělosti a pomoci.

Dětství pro něj bylo velmi harmonické, byl ženami opečováván, hýčkáán a obdivován. Neměl důvod myslet na ženy v negativním smyslu. Své pozitivní představy o ženách vkládal do svých děl, jejich prostřednictvím cit k nim prožíval. Jeho dopisy, ať své matce, manželce, milenkám či přítelkyním, byly plné lásky, touhy, něhy, poezie, velkých gest a slibů:

*„Už bez tebe nemohu déle žít“, píše zanedlouho po nastoupení u Aéropostale v Toulouse v květnu 1931. „Jseš ta nejroztomilejší žena na světě - víla.“ Je zcela fascinován její „divokou dušinkou“ a žádá ji, aby za ním přišla do jeho domu a „naplnila ho svým úžasným zmatkem“.*¹³

Většinou byly dopisy výrazem potřeby sdílení jeho života s někým blízkým a zároveň odkrývaly stíny na jeho charakteru: sklon k tyranii, žárlivosti, citovému vydírání a majetnictví. V *Citadele* zřetelně odkrývá svoji představu o roli ženy a představu lásky v jeho životě:

¹³ WEBSTER, Paul. *Život a smrt Malého prince*, s. 97.

„A jestliže jsem tě zachránil z mořských vln, budu tě milovat ještě lépe, neboť budu odpovědný za tvůj život... A budu od tebe dostávat a ty budeš dávat. A ty budeš dostávat ode mě a já budu dávat. Ale člověku, který se nevraživě prohlašuje za mně rovného a nechce na mně v ničem záviset, ani abych já závisel na něm, nemám co říci. Miluji jen člověka, jehož smrt bude pro mne bolestná.“¹⁴

Dopisy jsou vždy výpovědí jeho momentálního duševního a citového rozpoložení, tužeb a snů. Ženy i v tomto nebo především v tomto směru byly jeho silným opěrným bodem, bez kterého by jen těžko existoval a prostřednictvím dopisů k nim prožíval tu správnou náklonnost:

„... Plakal jsem, když jsem četl Váš vzkaz, pro mne tolik významný, vždyť právě Vás jsem v poušti volal. Zmocnil se mne tam hrozný hněv proti tomu odloučení ode všech lidí, proti tomu tichu, a volal jsem svou maminku. Je strašné zanechat za sebou někoho, kdo Vás tolik potřebuje, jako je Consuela. Člověk pocítí obrovskou potřebu vrátit se, skýtat ochranu a útočiště a rozdírá si nehty o písek, který mu brání plnit povinnost...“¹⁵

Stále zřejmě zápasil s pocitem odpovědnosti, povinnosti a správného jednání, jak zaznívá i z následujícího úryvku z *Citadely*:

„A byla noc a já chtěl v tichu své lásky opět vystoupit na horu a pozorovat město, které pode mnou ztichne a znehybní - ale uprostřed cesty mne zastavil soucit, neboť jsem zaslechl, jak z kraje stoupá nářek, a zatoužil jsem mu porozumět...“¹⁶
„... Proto tě mlčící bolest naplní větší úzkostí než bolest, která křičí. Mlčící bolesti je plný pokoj. Plné město. Neutečeš jí na žádnou vzdálenost. Jestliže bude tvá milá daleko od tebe trpět a ty ji miluješ, potom jsi v moci jejího utrpení, ať budeš kdekoli...“¹⁷

Ženy v jeho dílech de facto zobrazují ženy jeho života, jeho vlastní prožitky a zkušenosti v kombinaci s jeho představami, jaké ženy by si přál mít. Jejich zastupující symboly jsou opředeny jistou melancholií, smutkem, zklamáním i náhlou nadějí ve změnu, která by se přiblížila jeho očekávání. Ženské rozmanitosti fakticky nedával mnoho prostoru:

¹⁴ SAINT-EXUPÉRY, Antoine de. *Citadela*. Praha: Vyšehrad, 2008, s. 286.

¹⁵ DES VALLIÈRES, Nathalie. *Saint-Exupéry: archanděl a spisovatel*, s. 101.

¹⁶ SAINT-EXUPÉRY, Antoine de. *Citadela*. s. 286.

¹⁷ Tamtéž, s. 287.

„*Louise a Consuela byly jedinými důležitými ženskými výjimkami v jinak mužském literárním světě stvořeném Saint-Exupérem, který zdůrazňoval jejich místo ve svém životě jako místo dvou velkých životních lásek. Dospělá Geneviève/Luise byla hrdinkou prvního díla Kurýr na Jih, zatímco Consuela se stala růží v poslední Saint-Exupéryho knize Malý princ*“.¹⁸

V *Kurýru na jih* Exupéry prostřednictvím Geneviève zastupující Luisu a Bernise zastupující Antoina zobrazuje spisovatel příčinu konce vlastního citového vztahu - odlišný styl života a hodnot:

„*Elegantní a půvabná Luisa učarovala Antoinovi, když jemu bylo dvacet dva a jí dvacet let, a způsobila mu roky hlubokých bolestí. Román byl součástí terapie. Přestože toto literární cvičení bylo nevyrovnanou směsí citu a nešťastného osudového dobrodružství, představovalo jedinou příležitost, při které Saint-Exupéry odhaloval a rozebíral svůj citový život v publikovaném románu.*“¹⁹

V *Malém princ*i růže symbolicky zastupuje jeho ženu Consuelu, dílo je určitou analýzou jeho vztahu k ní, pochopením a snahou vztah vzkřísit a urovnat, je vyznáním jeho citů k ní:

„*Neměl jsem ji poslouchat,‘ svěřil mi jednoho dne, ‚Květiny nesmíme nikdy poslouchat. Musíme se na ně dívat a vdechovat jejich vůni. Moje květina naplňovala vůní celou planetu, ale nedovedl jsem se z toho těšit. Historka s drápy, která mě tolik dopálila, měla ve mně vzbudit vlastně něhu...‘ A ještě mi svěřil: ‚Tehdy jsem nedovedl nic pochopit. Měl jsem ji posuzovat podle jednání, ne podle slov. Obklopovala mě vůní a jasem. Neměl jsem, myslím, nikdy utéci. Měl jsem pod jejími chabými lstmi vytušit něžnost. Květiny si tak odporují! Ale byl jsem příliš mladý, abych ji dovedl mít rád.*“²⁰

Vnímáme v něm však určitou pokřivenost, ne skutečně partnerský charakter tohoto Exupéryho skutečného vztahu (jehož si také blíže povšimneme v následující kapitole).

¹⁸ Luisa de Vilmorin - první Saint-Exupéryho láska a snoubenka, jejichž zasnoubení Luisa zrušila, Consuela - žena Saint-Exupéryho. WEBSTER, Paul. *Život a smrt Malého prince*, s. 54.

¹⁹ WEBSTER, Paul. *Život a smrt Malého prince*, s. 53.

²⁰ SAINT-EXUPÉRY, Antoine de. *Malý princ*. Praha: Albatros, 1998, s. 35.

4 ŽENY V EXUPÉRYHO REÁLNÉM ŽIVOTĚ

4.1 Základní vztah Exupéryho k ženám v jeho reálném životě

Postoj Antoina k ženám, jeho chování a vztah k nim můžeme zjistit především z dochovaných dopisů. O vztahu k matce vypovídají především *Dopisy matce*.²¹ Mnohé další informace se dozvídáme z dopisů adresovaných milence Natalii Paley, které byly objeveny až v roce 1991.²² Snad nejvíce ale prozradila kniha *Paměti růže*, sepsaná Antoinovou ženou Consuelou de Saint-Exupéry a vydaná se souhlasem jejího dědice, José Martinez-Fructuoso, ovšem až po jeho delším mlčení:

„Dlouho jsem váhal, než jsem se rozhodl zveřejnit existenci tohoto rukopisu. Když uplynulo dvacet let od Consuelina úmrtí a sto let od narození jejího manžela Antoina de Saint-Exupéry, dospěl jsem k názoru, že nastal vhodný okamžik uctít její památku a přiznat jí skutečné místo, jaké vždy zastávala po boku toho, kdo mnohokrát napsal, že na této lásce postavil svůj život.“²³

Právě z knihy *Paměti růže* získáváme nečekaný pohled na vztah Antoina a jeho ženy. Především zjišťujeme, že Consueliny výpovědi, které odhalují její vlastní nejniternější pocity, ji představují v jiné podobě, než v jaké byla po dlouhou dobu prezentována v dříve dostupné literatuře (zejména ve vzpomínkách Exupéryho matky, jeho sestry Simone, ale i v dalších zdrojích). Tam je Consuela líčena jako žena neschopná usazenosti, trvalého vztahu a vytvoření rodinného zázemí. Nepřímo se tam dokonce naznačuje, že snad právě ona měla být příčinou Antoinovy neukotvitelnosti. Z dalšího zkoumání *Paměti růže* i podle dalších zdrojů však zjišťujeme, že skutečnost byla poněkud odlišná.

Významnou a stěžejní ženou v Exupéryho životě byla primárně bezpochyby jeho matka. Vzájemná silná citová vazba mezi nimi je všeobecně známa. Z hlediska její osobnosti, morálních kvalit a lidských schopností se Marie de Saint-Exupéry jevila

²¹ Dopisy matce byly posmrtně vybrány a sestaveny matkou Marií de Saint-Exupéry a přeloženy z francouzského originálu historičkou Zdeňkou Stavinohovou.

²² Dopisy byly zredigovány podle vlastnoručních dopisů Saint-Exupéryho editorkou Delphine Lacroix a vydány jako *Sedm dopisů Natalii Paley*.

²³ Citovaná pasáž je převzata z úvodu knihy, napsaného Consueliným univerzálním dědicem José Martinez-Fructuosem. Jeho souhlas s vydáním tohoto cenného díla umožnil odkrýt Exupéryho z méně známých perspektiv - jako manžela své ženy a milence žen dalších. SAINT-EXUPÉRY, Consuelo de. *Paměti růže*. Praha: Ikar, 2002, s. 3.

synovi i jeho životopiscům výjimečná. Jak ve své knize píše Paul Webster, nastavila synovi „*příliš vysoko měřítko ženské dokonalosti, pochopení a oddanosti, které Saint-Exupéry nikdy nenalezl u žádné jiné ženy.*“²⁴

Přestože jeho vzorem partnerky byla jeho matka ve své obětavosti, oddanosti, spolehlivosti neustálé opory, vybral si, dle zdrojů z literatury, ke svému životu člověka podobného ražení, jako byl on sám - ženu spíše společenskou, veselou, svobodomyšlnou, bez přehnané tendence k rodinnému zázemí a stálosti. V takovém manželství podle všech informací nebyl plně uspokojen, a tak neustále hledal v dalších ženách naplnění svých silných citových potřeb. Vyhledával nová a nová milostná dobrodružství, která mu zřejmě měla vyplnit jeho pocit citové a duševní prázdnoty. Svůj ideál, „*svou matku*“, však nikdy nenašel a neustále se vracel zpět ke své ženě.

Ženy tak v jeho životě představovaly místo záchytného bodu, zázemí, již zmiňované opory a pomoci, kdykoliv si to bude (malý velký) Antoine přát. Typickými rolemi, které očekával od svých žen, byly role pečovatelská a utěšitelská. Podle různých svědectví se zdá, že úkolem jeho ženy nakonec mělo být trpělivě čekat na jeho návrat, poskytnout mu potřebnou ochranu i klid pro jeho neklidnou duši, ponechat mu potřebnou svobodu a nemít žádné nároky.

Nathalie des Vallières ve svém díle uvádí: „*V červenci zemřela jeho sestra Marie-Madeleine na tuberkulózu. Plný bolesti zjišťuje, jak čas utíká a cítí se osamělý. Jen přítomnost ženy by mohla tu osamělost vyplnit. ,Od ženy žádám, aby mě zbavila toho neklidu. Právě proto je to tak potřebné.*“²⁵

Podobně sám Saint-Exupéry píše matce:

„*Maminko, od ženy především požaduji, aby utišila ten můj neklid. To právě člověk tolik potřebuje. Nedovedete si představit, jak je to tíživé a jak mu jeho mládí připadá neúčinné. Nedovedete si představit, co žena může dát, co by mohla dát. Jsem tady v tom pokoji tak hrozně sám.*“²⁶

Přestože na jednu stranu žádal přítomnost ženy a trpěl pocitem osamělosti, na druhou stranu se bál možného omezení své svobody a byl rád sám se sebou, včetně

²⁴ WEBSTER, Paul. *Život a smrt Malého prince*, s. 18.

²⁵ DES VALLIÈRES, Nathalie. *Saint-Exupéry: archanděl a spisovatel*, s. 35.

²⁶ SAINT-EXUPÉRY, Antoine de. *Dopisy matce*, s. 130.

svého neklidu: „Člověk musí mít v sobě trochu neklidu a číst všude kolem sebe. Proto mám strach z manželství. Záleží to na ženě.“²⁷

Z této výpovědi matce tušíme, že Antoinova představa o vytváření vztahu a manželství přenechávala zásadní aktivitu ženě. Sám Exupéry se vyjadřoval opatrně a jen snivě:

„Trochu, trošinku toužím se oženit, jenže nevím s kým. Ten věčně provizorní život se mi už značně znechutil. A pak mám v zásobě hodně otcovské lásky. Chtěl bych mít mnoho malých Antoinů...“²⁸ Tato jeho výpověď matce dokládá spíše jen touhu po rodinném zázemí a jistotě, které by jej zbavily úzkosti a osamělosti, než zájem o skutečnou lásku.

Consueliny výpovědi v *Pamětech růže* svědčí mnoho o rozporu mezi vzletnými slovy a něžnými vyznáními ženám v dopisech a o jeho skutečném chování v životě. Také Paul Webster o tom píše:

„Poznala tvrdou pravdu, kterou již dávno před ní pochopila Louisa de Vilmorin. Uvědomila si i to, že láska hrála v Antoinově životě na rozdíl od létání druhořadou roli...“²⁹

Nejzřetelněji zachycen, domnívám se, je Exupéryho vlastní rozpor ve vztahu k ženám v *Citadele*, v pasáži popisující city hlavního hrdiny v den jeho svatby:

„... Tu ale stála na terase ona, má něžná zajatkyně, v závojkách, do nichž se opíral vítr. A já, muž, já, vítězný bojovník, jsem konečně držel svou válečnou odměnu. A náhle jsem před ní nevěděl, co dál. ‚Má holubice,‘ hovořil jsem k ní, ‚má hrdličko, má štíhlonohá gazelo...‘ a hledal jsem slova, kterými bych ji, neuchopitelnou, uchopil. Rozplývala se totiž jako sníh. Dar, na který jsem čekal, nebyl ničím. A volal jsem: ‚Kde jsi?‘ Neboť jsem ji už nenalézal. ‚Kde je hranice?‘ A proměnil jsem se v hradbu a pevnost. Ve městě zatím planuly radostné ohně k oslavě lásky. Zatímco já, strašlivě osamělý, jsem na ni hleděl, jak svlečená spí. Zmýlil jsem se v kořisti, zmýlil jsme se ve svém běhu. Prchala tak rychle a já ji zastavil, abych se jí zmocnil... A když jsem ji chytil, náhle tu nebyla... Zároveň jsem však pochopil svůj omyl. To, co jsem

²⁷ Tamtéž, s. 130.

²⁸ Tamtéž, s. 118.

²⁹ WEBSTER, Paul. *Život a smrt Malého prince*. s. 100.

*pronásledoval, byl právě jenom ten běh, a byl jsem stejný blázen jako člověk, který nabral vodu do džbánu a pak by ho zamkl do skříně, protože miluje zpěv fontán...*³⁰

V následujících podkapitolách se podrobněji zaměřím na Exupéryho vztah k matce, manželce a ostatním bližším ženám v jeho životě, tak jak je známe z jeho korespondence a výpovědí blízkých osob.

4.2 Antoine a jeho matka

Jak již v této práci bylo několikrát zmíněno, stěžejní ženou jeho života a celoživotní podporou byla jeho matka. Po celý život zůstal jejím „malým synem“. Jejich silné pouto existovalo od samého Antoinova narození, snad díky matčině touze po synovi již v prenatalním období. Byl vytouženým synem, kterého ihned po narození pyšně nazvala „*Můj syn Antoine*“.³¹ Tím jakoby byl zpečetěn jeho další osud.

Marie de Saint-Exupéry se narodila roku 1875 v zámožném rodě de Fonscolombe v provensálském kraji nedaleko Saint-Tropéz, na zámku La Môle. Byla umělecky nadaná, věnovala se hudbě, malovala a psala verše. Odtud pramení umělecké nadání nejen Antoina, ale i ostatních jejích dětí. Marie ve svých dětech probouzela lásku k umění a k Bohu. Byla silně věřící ženou, a především víra jí držela a pomáhala překonávat v životě všechny útrapy a svízele až do její smrti v roce 1972, kdy se dožila úctyhodných 92 let.

Po smrti Antoinova otce, Jeana, se Marie rozhodla dětem obětovat. Odmítla další sňatek s mužem, na kterého do konce života vzpomínala, a věnovala se jen výchově dětí, hudbě, malování a své práci. V parku v zámku Saint-Maurice, milovaném místě všech jejích dětí, jim Marie pravidelně předčítala kapitoly z Bible, učila je kreslit a vytvořila jim přesný rozvrh dne rozdělený na práci a odpočinek.

Jak již bylo uvedeno, pomoc jí poskytl její otec a po jeho smrti teta Tricaudová, jejíž zámek Marie později zdědila. Její prací a dalším smyslem života byla pomoc druhým. Po vypuknutí první světové války, poté, co Antoine a Françoise odešli

³⁰ SAINT-EXUPÉRY, Antoine de. *Citadela*, s. 87.

³¹ PERSANE-NASTORG, Michèle. *Marie de Saint-Exupéry - hvězda Malého prince*, s. 31.

do internátní školy, začala pracovat jako vrchní ošetřovatelka. Pečovala o raněné vojáky v lazaretu v Ambérieu, který tam zřídila. Po válce pracovala pro Červený kříž v Pikardii, posléze v Normandii.

Po prodeji zámku v Saint-Maurice se přestěhovala do Cannes a v roce 1936 do provensálského Cabris, kde v domku zůstala do své smrti. Od vypuknutí druhé světové války roku 1939 opět pečovala o raněné v nemocnici ve Vallaurice nedaleko Grass. V Cabris stále nabízela pomoc potřebným a po zmizení Antoina svůj život věnovala úsilí o zachování jeho památky.

Antoine svou matku podle všech dostupných zdrojů skutečně miloval, jak syn matku milovat může. O tom svědčí jeho rozsáhlá celoživotní korespondence. Ze zdrojů víme, že to byla žena inteligentní, jemná, milující, citlivá a obětavá, s maximálním emočním cítěním. Své starosti si nechávala pro sebe a snažila se jimi druhé nezatěžovat. Mlčky nesla svůj úděl, přestože ji to stálo mnoho sil. *„Od otcovy smrti se Marie nedokázala vzchopit a žila v jakési depresi, s níž marně bojovala. Přes všechnu svou odvahu a energii nedokázala najít elán.“*³²

Posílena a vedena Božím zákonem a úctou k osobnosti Františka z Assisi svoji depresi překonala a stala se světlou hvězdou nejen pro své děti, ale i pro všechny trpící ve svém okolí. Důkaz její silné víry nám dokládá následující úryvek:

*„Marie přijela do Assisi, aby vzdala díky Bohu, že zachránil Antoina. K rozjímání zvolila jedno z nejduchovnějších a nejúchvatnějších míst na světě. Místo skryté jako tajemství v klášteře svatého Damiána, maličkou zahrádku, kde svatý František, téměř slepý, složil na konci svého života Píseň stvoření.“*³³

Sílu jí samozřejmě dávaly i její děti, především Antoine, jehož láskyplnost a pozornost vůči ní je přítomna v celém jeho díle, jak je patrné i z následujících úryvků:

„Když po dlouhé procházce matka zpomalila krok, hoch rychle přispěchal na pomoc: ‚Maminko, vy jste unavená, opřete se o mne, jsem Váš rytíř!‘ Lidé, kteří

³² PERSANE-NASTORG, Michèle. *Marie de Saint-Exupéry - hvězda Malého prince*, s. 50.

³³ Tamtéž, s. 171.

je mójeli, si povšimli rytířského a dojímavého gesta sedmiletého chlapce nabízejícího rámě své vysoké a křehké matce.“³⁴

„... ale díky Vám, maminko, se vracím. Volal jsem Vás sobecky jako kůzlátko. To, že jsem se vrátil, je tak trochu kvůli Consuele, ale vracím se díky Vám, vy, tak slabá, jestlipak jste věděla, do jaké míry jste mi andělem strážným a jak jste silná a moudrá a plná požehnání, že když je člověk v noci sám, tak se k Vám modlí?“³⁵

Antoinova vazba na matku se projevovala od jeho útlého věku, kdy jí neustále vše sděloval, každý svůj nápad, úspěch či neúspěch. Jeho silná potřeba sdílení a potřeba mít kolem sebe mnoho posluchačů byla obecně známa z výpovědí všech, kteří jej znali a provázela jej celým životem. Projevovala se však u něj i tyranská a egoistická stránka jeho charakteru, kdy bezohledně vzbudil matku a své sourozence, aby si poslechli verše, které složil:

„Zavlekl sestry k mamince a probudil ji. Ta naoko protestovala, ale posluchačky rezignovaly, a s neustálým zíváním musely poslouchat do jedné hodiny v noci.“³⁶

Přes jeho lásku k matce, jeho znatelnou úctu k ní, je z jeho korespondence často patrna Antoinova sebestřednost. Například v následující ukázce matce, přesto, že mu byl známo, že má finanční problémy, nepřímo přikazuje, aby jej finančně podporovala v cestě za svým snem. Byla to pro něj samozřejmost, na kterou byl od dětství zvyklý:

„,Vaše poukázka ještě nepřišla. Zatoulala se snad? Nebo jste ji ještě neposlala? Oznamila jste mi ji minulou středu a jsou to již čtyři dny. Nemám už ani vindru.‘ Nestaral se o matčinu úzkost, a protože netrpělivě toužil řídit letadlo, rozhodl se získat diplom civilního pilota.“³⁷

Svůj egocentrismus ale dokázal vyrovnat písemnými projevy lásky a vděčnosti:

³⁴ Tamtéž, s. 50.

³⁵ Tamtéž, s. 171.

³⁶ Tamtéž, s. 38.

³⁷ Tamtéž, s. 100

„Myslím na Vás stále a vzpomínám na spoustu věcí, které jste mi dala, když jsem byl malý chlapec. A rmoutí mne, že jsem Vám často působil bolest. Kdybyste věděla, maminko, jaký jste vzácný člověk a nejrozkošnější ze všech maminek, které znám.“³⁸

Na argumenty okolí, že synovi dává přednost, odpovídala tím, že jej snad má „ráda lépe“: *„Antoine jí byl nejbližší a byl také nejvímavější. Bylo mezi nimi mnoho spřízněností, přirozených i duchovních. Marie předvíдалa synova génia. Byla jeho hvězdou a její Malý princ se k ní vždy vracel.“³⁹*

Jejich vzájemná duševní a citová propojenost je dobře vidět z reakce na matčin dopis:

„Zdáte se mi smutná, a mám z toho mizernou náladu. Jsem smutný z Vašeho dopisu, který jakoby kolem mne šířil mlhu.“⁴⁰

Podle knihy Paula Webstera jsou Antoinovy vydané *Dopisy matce* nejlepším důkazem toho, jak moc potřeboval matčinu lásku a podporu až do posledního dne svého života. Jeho poslední vzkaz psaný několik dní před smrtí končil prosbou *„matko, polibte mne, jako já Vás z hloubi svého srdce líbám“*.⁴¹ Mělo to být mnohaleté trauma s trestu, kdy byl Antoine poslán spát bez polibku. *„Jeho vytrvalá srdce rvoucí touha po usmíření zůstala navždy nevyslyšena.“⁴²*

4.3 Antoine a jeho žena

Manželka Antoina, Consuelo Suncin de Sandoval, vdova po Gómez Carrillovi, zámožném nakladateli, s nímž Exupéry uzavřel sňatek v roce 1931, byla ženou temperamentní, společenskou, půvabnou a umělecky laděnou.

„Byla to typická Jihoameričanka: malá, půvabná s nápadně krásnými pažemi a rukama... Její černé oči byly úchvatné, jako dvě malé hvězdy, a její kůže byla

³⁸ Tamtéž, s. 103.

³⁹ Tamtéž, s. 38.

⁴⁰ Tamtéž, s. 103.

⁴¹ WEBSTER, Paul. *Život a smrt Malého prince*, s. 18.

⁴² Tamtéž.

úžasná“.⁴³ Tak zněla charakteristika ruské herečky, která znala Consuelu z prostředí společnosti bohémských spisovatelů, herců a hudebníků.

Consuelo de Saint-Exupéry se narodila kolem roku 1901 v San Salvadoru, její přesné datum narození není jasné, podle různých pramenů se narodila 1898, dle jiných 1902 či 1907. Co je jisté, je její temperamentní, společenská, důvěřivá, spontánní a intuitivní povaha, bezprostřední, umělecká a tvořivá s bohatou fantazií. Dokládají to nejen dopisy Antoina a výpovědi nejbližších jejích přátel, ale i již zmiňované dílo *Paměti růže*, vydané dvacet let po jejím úmrtí (r. 1979) a sto let od úmrtí Antoina de Saint-Exupéryho.

Nalezený rukopis svázaný v černých deskách je dokonalou výpovědí, zobrazením osudové lásky těchto dvou lidí a vnesením jiného obrazu jejich vztahu oproti předchozím nejrůznějším spekulacím. Je to deník ženy, která podobně jako její muž své prožitky, radosti, trápení a úzkosti vypisuje papíru, aby se jí lépe překonávalo množství překážek, a aby se po smrti Antoina snáze vyrovnala se svým zármutkem. Consuelina kniha přináší mnoho příkladů Exupéryho rozpolcenosti, která v něm hlodala, demoralizovala jej a trápila. Kniha výstižně odkrývá Antoinův postoj k ženám z hlediska ženy, z pohledu druhého člověka, odkrývá jeho patetické a bolestné hledání cesty z citového bloudění, cesty ven z citových pout a podává svědectví jejich podivné lásky.

V literárních kruzích měla Consuelo pověst „*Malé sopky ze San Salvadoru*“ pro své prudké a výstřední založení, a to bylo to, co Exupéryho nadchlo a okouzlo. Pro Exupéryho to v první okamžik znamená štěstí. „*Umožňuje mu žít poeticky, být naladěn na stejnou strunu jako její fantaskní a bohémská povaha. Oba totiž v sobě mají onu aristokratickou nezávislost ducha, surrealistickou schopnost měnit hmotný život v pověsti a pohádky.*“⁴⁴

Před nalezením a vydáním *Paměti růže* je Consuelo charakterizována ve vzpomínkových dílech jako bytost nestálá, nerozvážná, společenská a neukotvitelná. Vydáním *Paměti* však vidíme tuto ženu z pohledu jejího vlastního nitra, jejích pocitů a prožitků, a máme možnost si utvořit komplexní obraz této ženy. Jak píše v předmluvě *Paměti* Alain Vircondelet, Consuela nebyla nestálá ani nerozvážná. Byla

⁴³ Tamtéž, s. 93.

⁴⁴ SAINT- EXUPÉRY, Consuelo de. *Paměti růže*, s. 8.

přísně vychována v křesťanské víře a v duchu lidové zbožnosti. Jak též zmiňuje, snažila se být ženou, kterou si Antoine představoval - uklízí mu oblečení, balí ho na cesty, dohlíží na jeho stravu, zdobí mu pokojík, pečuje o něj a především stále čeká. Tuto roli se učí velmi dlouho, přesto ji díky svému exotickému temperamentu občas poruší.

„Stačí mu málo k tomu, aby se vzdaloval. Je snadno ovlivnitelný, vystavuje se zlovůli a nepřátelství, snadno se nechává dojmout a svést svými obdivovatelkami. Vůbec se netají tím, že mu dělá dobře žít si, jak to momentálně cítí, dělat si co chce, nebýt vázaný, ale naopak volný. Ovšem jeho touha po nezávislosti v něm naráží na touhu po závislosti, jež je v něm hluboce zakořeněná. V tu chvíli opět v tónině lamenta vzývá Consuelu v jejích sublimovaných podobách: „Consuelo, ať jste celá rozkvetlá, až se vrátím... Consuelo, mé požehnané světélko... Broučku, udržujte doma pořádek... Udělejte mi ze své lásky plášť... Consuelo, má sladká povinnosti...“⁴⁵

Tolik výstižná charakteristika Antoinovy povahy podle *Pamětí růže*.

Jejich život byl neustálým sledem rozchodů a shledání, Consueliným čekáním, stálým stěhováním, Antoinovými nevěrami, patetickým donchuánstvím, návraty k něžnostem, stálými nečekanými zvraty, křikem a mlčením, krizemi a idylickými okamžiky opětovné lásky. A hlavně Consueliným věčným trápením a snahou o uchopení Antoina. Utrápená a bolavá Consuelo se snaží vymanit z těchto děsivých pout a hledá několikrát únik v náručích jiných mužů. To však Antoine přispěchá a Consuelo nikdy nedostane sílu se od něj skutečně odpoutat.

V knize *Život a smrt malého prince* Paul Webster uvádí, že v případě Consuely se zpočátku cit Antoina k ní rychle změnil v oslepující vášeň a Antoine očekával, že bude jeho láska plně opětována. Podle Consuely byl Antoine nesmírně žárlivý a majetnický. Na druhou stranu byl prý snad nejpozornějším mužem, jakého kdy poznala, ale všechno dokonale vyvažoval tyranským chováním, neboť se k ní choval jako ke vzácnému majetku. Měl představu, že bude neustále k jeho službám, a za celý život svůj přístup nezměnil. Pokaždé, když si přál, aby s ním kamkoliv šla, musela opustit své přátele a trval na tom, že „*jedinou láskou, pro kterou stojí za to žít, je ta,*

⁴⁵ Tamtéž, s. 11.

*když si jsou dva lidé bezvýhradně oddáni.*⁴⁶ Tato Consuelina výpověď je v rozporu s tím, jak se on sám choval.

Consuelina intuice ji od začátku vztahu varovala, že vztah Antoina k ní není ten nejsprávnější, od počátku se vztahu s ním bála:

*„Ano, vypadám smutně, protože nemám odvalu před Vámi utéct. A myslím si, že nechci slyšet pravdu. Pro Vás jsem jen nějaký přelud, rád si pohráváte se životem, ničeho se nebojíte, ani mě. Ale uvědomte si, že já nejsem věc, ani panenka na hraní – neměním každý den tvář, ráda sedím na jednom místě, na svojí židli, a dobře vím, že Vás zase těší ji opouštět a každý den být někde jinde. Když mi upřímně přiznáte, že Váš dopis, Vaše vyznání je eseje o lásce, povídka, milostný sen, nebudu se zlobit. Jste velký básník, jste létající rytíř, jste hezký chlapec, silný, inteligentní, nemůžete si dělat legraci z nebohého děvčete jako jsem já, jehož jediným jménem je jeho srdce a jeho život.*⁴⁷

Z jeho reakce na tato jasná slova zřetelně vidíme, jak nedokázal poslouchat a vnímat prosby druhého, jak nerozuměl nebo rozumět odmítal, jak žil ve svém vlastním světě a odmítal z něj jakkoliv vybočit:

„... Ach ty ženy! Všechny jsou stejné! Líbí se jim láska v básních, na scéně divadla. Líbí se jim láska druhých, ale prožívat ji, milovat vlastním srdcem, to je něco jiného, co je dáno jenom z milosti. Proč nevěříte na lásku?‘ zeptal se mě a velmi silně mi při tom stiskl ruku.“ *„Proč tak mladá, nemáte důvěru v život? Proč jste tak zahořklá vůči sladkosti života?‘*⁴⁸

Je pochopitelné, že se základní rozpor mezi těmito dvěma lidmi nemohl nikdy urovnat, lety jen narůstal a činil z Consuely vyčerpanou a nešťastnou bytost:

*„Brzy jsem byla nespravedlivá, žárlivá, nevraživá, nedalo se se mnou žít. Žádné z těch žen, které se každý den zapisovaly do jeho diáře u příležitosti koktejlů, obědů a schůzek v centru Paříže jsem nechtěla přepustit ani jediný jeho úsměv...“*⁴⁹ *„Byla jsem*

⁴⁶ WEBSTER, Paul. *Život a smrt Malého prince*, s. 95.

⁴⁷ SAINT-EXUPÉRY, Consuelo de. *Paměti růže*, s. 39.

⁴⁸ Tamtéž, s. 39.

⁴⁹ Tamtéž, s. 106.

nešťastná, hrozně nešťastná... Dnes chápu, co chtěl říct Napoleon, když tvrdil: ‚Milostná muka lze vyřešit jedině útekem!‘“⁵⁰

Potvrzením jejího neustálého trápení je i následující úryvek z *Pamětí růže*, vyjadřující zřetelnou propast a odcizení těchto dvou lidí:

„Chtěla jsem ho políbit. Toužila jsem ho sevřít v náručí, chtěla jsem mu říct, jak jsem se na něho načekala, jak ho mám ráda... Zavřel oči a zašeptal: ‚Chce se mi tolik spát.‘ ‚... poslyšte,‘ pronesl vážným hlasem, ‚opravdu Vám radím, abyste se vrátila.‘ Sevřelo se mi srdce, všechn můj plamen se najednou rozpadl na popel. Už mi nezbylo nic. Zavřela jsem oči. Nevěděla jsem, jestli mám křičet nebo plakat. Měla jsem v kabelce jeho poslední milostný dopis, ve kterém mi sděloval, že už mě nikdy neopustí... Vytáhla jsem ho, znovu jsem ho přečetla a položila mu ho na polštář. Podíval se na něj, ani nehnul brvou a nechal mě vyjít z pokoje a temnou nocí se trmácet do Castelu Napoli...“⁵¹

Rozdílnost vnímání vztahu a z něj plynoucí rozepře mezi těmito dvěma lidmi dále potvrzuje nedatovaný dopis Antoina uváděný v knize Paula Webstera *Život a smrt Malého prince*:

„Samozřejmě, zahořkl jsem proti životu,‘ napsal jí v dopise bez data. ‚Ty mi nikdy nedáš to, po čem žízním. Udělala bys lépe, kdybys byla častěji doma. Není snad ani stín naděje? Strašně toužím po pomoci, po pomoci ženy... aby mi udělala večeři. Aby mi nalila šálek kávy. Aby mi položila dlaň na mé čelo. Až zemřu, teprve pak zjistíš, co jsi ztratila. Kvůli tobě nenávidím život.‘“⁵²

Webster sám pak jejich vztah komentuje následovně:

„Jejich vášeň blízka duchu racinovských tragédií, může žít jen díky tomuto napětí a jeho časté nepřítomnosti, utvrzujících je přesto každým dnem víc a víc v tom, že jsou nerozdělitelným párem... také jí říká, že je jeho útěchou, jeho hvězdou a světlem domova. To proto, že Consuela, usouzená a zavržená, je vyzývána, aby se vrátila, je pro něho nepostradatelná. Ačkoli má milenky, jež ho inspirují, zahrnují dárky, dodávají mu

⁵⁰ Tamtéž, s. 107.

⁵¹ Tamtéž, s. 166.

⁵² WEBSTER, Paul. *Život a smrt Malého prince*. s. 108.

*jistoty ve spisovatelské kariéře, lichotí mu a někdy ho i upřímně milují, Consuela zůstává nevykořenitelná.*⁵³

Consuela i Antoine byli oba podobného založení, pro oba byla vzrušující a přitažlivá určitá nedostupnost druhého, unikání a nedosažitelnost, přestože touhy (jistota, klid a harmonie), o kterých vypovídají, byly opačné. Přestože Consuela měla mnoho možností tento traumatizující vztah ukončit a žít životem jistě vyrovnanějším a klidnějším po boku jiného muže, zůstala raději ve vleku čehosi nedosažitelného, neuchopitelného a tím poutavého, zřejmě odpovídající dramatičnosti umělecké duše.

4.4 Antoine a ostatní ženy

O Antoinově donchuánském životě toho bylo již v předchozích pasážích naznačeno dost a vzhledem k jeho velké potřebě psaní se i v téhle oblasti dochovalo mnoho dopisů dokazujících množství milostných dobrodružství.

Podle Paula Webstera Consuela nemohla uspokojit Exupéryho potřebu čistého intelektuálního rozjímání, její umělecký talent i intelligence byly instinktivní, jeho analytické. On se rád hloubal v abstraktních věcech, ona toužila po romantice a humoru. Snad to měl být jeden z důvodů ospravedlňujících jeho chování.

Důležitými ženami, kromě již zmiňované matky a manželky, jistě byly jeho sestry, se kterými udržoval po celý život písemný kontakt, dále to byla sestřenice matky Yvonne, u které strávil svá studentská léta a která jej přivedla do literárního světa, a množství přítelkyň a milenek, u kterých hledal inspiraci, obdiv, péči a naplnění citového prázdna ve své duši. V *Citadele*, svém stěžejním díle, však nakonec po létech odkrývá zklamání, že tímto způsobem naplnění nedošel a stále zůstává vnitřně opuštěný.

Zmíním se zde blíže o dvou ženách - herečce Natalii Paley, jejichž *Sedm dopisů* bylo objeveno a vydáno v roce 1999 a poskytlo nám svědectví o jejich vztahu, a Nelly de Vogüé, jeho životní ochránkyně. Která z žen byla tou zásadní, s níž ukončil vztah kvůli záchraně manželství v roce 1943, jak se zmiňuje Consuela ve svých *Pamětech*

⁵³ SAINT-EXUPÉRY, Consuelo de. *Paměti růže*, s. 12.

i Paul Webster v *Životě a smrti Malého prince*, o tom se v dochovaných záznamech nehovoří, můžeme jen spekulovat. Možná jí byla novinářka Sylvia Reinhardt-Hamiltonová, která mu stála modelem pro lišku v *Malém princ*i, herečka Natalie Paley, Renée Saussin nebo snad herečka Annabela. Všechny „jeho“ ženy měly jedno společné - byly to ženy z uměleckých kruhů, ženy temperamentní, schopné, samostatné a nějak výjimečné.

Podle knihy *St.-Exupéry - poslední tajemství* autorů Jacques Pradela a Luce Vanrella se i Antoine sám ve svých avantýrách ztrácí, neváhá psát všem ženám najednou, stejný den, stejným lyrickým tónem... „*Já potřebuji dolík pod ramenem, kam bych si mohl zabořit čelo. Potřebuji ňadra, z nichž bych mohl pít lásku.*“⁵⁴

Také z knihy *Saint-Exupéry: archanděl a spisovatel* možno soudit na existenci mnohých příležitostných přítelkyň, inspirátorek a důvěrníc, nazývaných Consuelou „zlatíčka“, které o něj pečovaly stejně, jako on měl potřebu je chránit.

Consuelo těžce nesla množství Antoinových žen, ať fanynek nebo milenek, o kterých se dozvěděla. Z jejích *Pamětí růže* máme svědectví o existenci jedné, rozhodující ženy, které se později údajně vzdal pro záchranu manželství:

„*Držela jsem se za srdce, které mi prudce bušilo. Cítila jsem se jako hlupačka v komedii, když dojde k odhalení cizoložství. Vysmívala jsem se sama sobě... ,Obdivuju tě,‘ řekl a pomalu mě k sobě přivinul. ,Je mi líto, žes našla ten dopis, měl jsem tě na to předem upozornit. Měl jsem strach, že ti způsobím trápení, měl jsem hrozný strach. Mám tě rád z celého srdce, mám tě rád jako svou sestru, jako svou vlast, ale nemůžu se od ní vzdálit. Nedokážu ji jediný den nevidět, neslyšet. Je pro mě jako droga. Ničí mě, působí mi bolest, rozděluje nás, ale nemůžu ji opustit.*“⁵⁵

Kde se v tomto úryvku ztratil něžný a poetický Antoine plný láskyplných slov a vyznání své ženě?

Velmi důležitou ženou pro Antoina byla zhruba od jeho pětatřiceti let po celý jeho další život **Nelly de Vogüé** a její úloha v literárním světě hrála svou roli ještě dlouho po jeho smrti. Zdělala totiž a vydala *Citadelu*. Kromě toho vydala pod

⁵⁴ PRADEL, Jacques a VANRELL, Luc. *St.-Exupéry - poslední tajemství*. Praha: Vyšehrad, 2008, s. 35.

⁵⁵ SAINT-EXUPÉRY, Consuelo de. *Paměti růže*, s. 124.

pseudonymem Pierre Chevrier Antoinův životopis, sponzorovala vydávání jeho děl a anonymně vydala velkou část jejich korespondence. Byla zdrojem informací o Antoinovi, právě jí se přičítají zásluhy za odpovídající vnímání Exupéryho obrazu ve společnosti i ve světě. Za jeho života jej finančně podporovala a zřejmě mu skýkala podporu i v oblastech literárního prosazení, neboť měla velké organizační schopnosti a bohaté obchodní známosti. Jejich přátelství se upevnilo, když jí bylo dvacet pět let, znali se z prostředí privilegované společnosti kolem sestřenice Yvonne a bývalé snoubenky Luise de Vilmorin.

Nelly byla spisovatelka a umělkyně, své kariéry se však musela vzdát kvůli obchodním zájmům rodiny – ujala se vedoucí role v propagaci francouzských investic ve Spojených státech. Přátelství s Exupérem jí kompenzovalo ztrátu kulturního vyžití. Na Antoinovi ji fascinovala jeho výjimečná a eklektická představitost, tolerovala i jeho netolerantnost, náladovost a výbuchy vzteku. Nelly s ním byla stále v bezprostředním styku, buď osobně, nebo prostřednictvím korespondence. Píše i o jeho metodách psaní: „*Pracoval v jakési fyzické horečce a totálním pohlcení, potil se, škrtal a divoce útočil na kusy vět*“. ⁵⁶ Většina korespondence s Nelly jsou spontánní výlevy mysli, která se snaží zachytit útržkovité nápady, než zmizí, někdy vyznívá didakticky a blahosklonně. Později Antoine začal Nelly vkládat do dopisů části *Citadely*, kde i přes virtuozitu jazyka argumentuje pro argumentaci samu a snaží se uniknout z vlastního bludiště. Rozebírá bez přechodu žárlivost, demokracii, básně, Descarta i rasismus. Doufal, že se *Citadela* stane stejně důležitou, jako Nietzscheho *Tak pravil Zarathustra*. ⁵⁷

Zřejmě z jiného soudku (plnění jinou roli) byl vztah s herečkou a manekýnkou **Natalií Paley**, do níž se Antoine vášnivě zamiloval. Vydané dopisy jsou datovány k roku 1942, z doby Exupéryho nuceného exilu v Montrealu a New Yorku. S největší pravděpodobností se seznámili již při natáčení Antoinova *Kurýra na jih* v roce 1936.

Natalie byla vnučkou cara Alexandra II., romanovskou princeznou. Její dětství bylo silně poznamenáno tragickými rodinnými událostmi, jejich vyhnáním a nejrůznějším stěhováním, což mělo vliv na další její život plný výstředností, extrémů, vášní, obdivu a osamělosti. „... stala se reklamní značkou firmy Lelong, živou vinětou avantgardního salonu, mocnou, svůdnou a fascinující ikonou a bohyní. Její vrozený cit

⁵⁶ WEBSTER, Paul. *Život a smrt Malého prince*, s. 120.

⁵⁷ Tamtéž, s. 121.

*pro módu, k němuž se pojila smutná krása a křehká elegance, přitahoval ty největší osobnosti doby jako magnet. Objevovala se, výstřední, světácká i zdrženlivá, napůl umělkyně, napůl intelektuálka... .. oddávala se jen radostem konverzace, fantazie a svobody.*⁵⁸ Byla přirovnávána ke Gretě Garbo či Marlene Dietrich. Vztah trval krátce, ale z dopisů opět zaznívá Antoinova potřeba nalézt u žen uklidnění, lásku a zaplnění prázdnoty:

„Jsi ve mně jako nádherná zásoba. Nechci být uchráněn trápení. Chci být uchráněn toho, aby láska ve mně spala. ... naučte mě především lásce. Staňte se pro mě důležitou jako světlo dne.“⁵⁹

*„A chci, abys jedno věděla už teď: milostných historií - dá-li se to nazvat láskou - jsem měl hodně. Ale opravdová slova jsem nikdy nezlehčil. Nikdy jsem neužil slova ‚láska‘ nebo ‚milovaná‘, když šlo jen o to svést nebo udržet. Nikdy jsem je nesměšoval s rozkoší. Vypustil jsem je z úst tak třikrát v životě. I když jsem byl něžný, říkal jsem ‚jsem něžný‘, neříkal jsem ‚miluji‘. Tobě jsem řekl ‚lásko moje‘, protože tak to je. Možná už to nikdy v životě neřeknu nikomu jinému. K záři v srdci dochází jen vzácně.“*⁶⁰

*„Budte si jista, lásko, že od vás budu chtít i něco jiného, a to hlavně ono uklidnění srdce, bez něhož nemohu žít ani tvořit. A pak ono mléčné a medové světlo, jež vy celá vydáváte a pro které je tak sladké rozepnout vám šaty... sladké jako svítání. Svítání moje, přítelkyně má, má lásko, potřebuji se vás nadýchnout.“*⁶¹

Podle Delphine Lacroix, editorky a autorky předmluvy *Sedmi dopisů Natalii Paley* došlo k setkání těchto dvou milenců, jejichž láska trvala krátce, z důvodu oboustranné určité vnitřní melancholie, oba byli jakýmsi vyhnanci. Z počáteční prudké lásky, postupně vychládající, vane něha a oddanost, a právě ty se nakonec stávají brzdou a ústí do neschopnosti spolu být.

⁵⁸ SAINT-EXUPÉRY, Antoine de. *Sedm dopisů Natalii Paley*, s. 15.

⁵⁹ Tamtéž, s. 19.

⁶⁰ Tamtéž, s. 36.

⁶¹ Tamtéž, s. 37.

5 GENDEROVÉ HLEDISKO

5.1 Gender obecně, jeho role a význam ve společnosti

Pro dobré pochopení Exupéryho rozpolcenosti ve vztahu k ženám pokládám za nutné pojednat v této kapitole o dílčích faktorech ovlivňujících identifikaci jedinců podle pohlaví v prostředí a ve vzájemných vztazích, a to ve smyslu **genderu**. Vztah k ženám u Antoina byl jistě zčásti daný jak genderem, tak i sociální rolí, jako ostatně u každého z nás. V jeho případě byl tento vliv složitější právě chybějící rolí otce, na jejíž význam z hlediska genderu poukazuje Ann Oakleyová v knize *Pohlaví, gender a společnost*. V této kapitole proto nejprve dle možností své práce představím, co gender je, jakým způsobem se vytváří, jaký je jeho význam ve společnosti a jak zásadní vliv má na jedince. Potom se z dostupných informací pokusím o náčrt příčin Exupéryho odlišnosti mezi představou a realitou.

Jak uvádí Oakleyová, od níž tyto informace čerpám, gender je pojem, který vyjadřuje, že vlastnosti a chování spojované s obrazem muže a ženy jsou formovány kulturou a společností. Ukazuje, že určení rolí, chování a norem vztahujících se k ženám a mužům je v různých společnostech, obdobích nebo v různých sociálních skupinách rozdílné. Jejich závaznost a determinace je dočasným stupněm vývoje sociálních vztahů mezi muži a ženami.⁶²

Gender je, jak upozorňuje Oakleyová, v podstatě sociální konstrukt, je to pojem psychologicko-kulturní. Protože kultura a společnost působí rozdílně na muže a ženy, dochází k sociálně konstruovaným rozdílům v jejich chování, očekávání a postojích. Základ tvoří pohlaví, biologická danost (být mužem a ženou), a na tomto základě lidé konstruují tuto kategorii. Tyto předpoklady dané biologicky se považují za platné a často se na nich zakládá přístup k osobám mužského a ženského pohlaví.

Rozdílnost pohlaví je biologicky vzato daná jasně, stejně jako rozdílné mužské a ženské pohlavní znaky, ovlivněné hormony - mužskými a ženskými. Je tak nezávislá na sociálním prostředí, na rozdíl od genderu. Gender nemusí odpovídat pohlaví. Pokud je pohlaví a gender ve shodě, jedná se o jedince heterosexuálního, pokud není, jedinec je transsexuální, cítí se být opačným pohlavím, než je. Gender vzniká na rozdíl

⁶² OAKLEY, Ann. *Pohlaví, gender a společnost*. Praha: Portál, 2000, s. 6.

od pohlaví až v průběhu socializace jedince. Podle některých autorů k jisté základní socializaci a uvědomování si své role ve společnosti dochází již v osmnácti měsících věku dítěte.⁶³

Socializace obecně je proces, ve kterém se dítě učí společenskému chování, normám a hodnotám. V rovině genderové je to pak učení chlapců být chlapci, učení děvčátek být ženami, plnit odpovídající funkce a očekávání společnosti. Dochází k tomu na základě učení rolí rodiči a blízkým okolím. Dítě není jen pasivním objektem, vždy nějakým způsobem na podněty reaguje a učí se (přidělování hraček rodiči vhodných pro chlapce a dívku, oblečení, sledování činností svých rodičů apod.). Socializaci se však učíme po celý život, jsme okolím neustále formováni.

Představy a popisy výrazně „feminní ženy“ a „maskulinního muže“ (tj. jak má žena a muž vypadat a jak se má chovat) jsou nazývány genderovými stereotypy. Mohou existovat za předpokladu výrazně jasného vyhranění muže a ženy.

Na základě genderu jsou od jedince očekávány **odpovídající role**, tj. rozdílné chování a jednání od muže a ženy v určité situaci. Podle Ann Oakleyové být mužem nebo ženou, chlapcem nebo dívkou, je dokonce stejně tak záležitostí oblečení, gestikulace, povolání, sociální sítě a osobnosti, jako záležitostí vnější podoby genitálií. Poznatky o tom autorka čerpá z antropologických výzkumů odlišných kultur, kde role mužů a žen jsou často naprosto odlišné než u nás - přestože máme všichni stejný biologický základ.⁶⁴

Genderový základ určující další život získává tedy jedinec v dětství a v rodině. *„Genderová identita u dětí se liší podle jejich rodinného prostředí, podle osobnosti, jejich rodičů a způsobu, jakým s nimi rodiče jednají.“*⁶⁵ Právě očekávání rodičů hraje kritickou roli ve vývoji genderové identity dítěte. Jádrem celého procesu je proces identifikace, chlapci se identifikují s muži, dívky se ženami, čímž se vytváří normální mužská a ženská genderová identita. Pokud se však chlapec trvalým a neměnným způsobem identifikuje se ženou, zvyšuje se pravděpodobnost odchylek, jako je homosexualita nebo transsexualita. Tím, že v naší společnosti často otec chybí, nebo se doma málo vyskytuje, případně je citově chladný, jsou chlapci častěji vystaveni většímu

⁶³ Tamtéž, s. 121-130.

⁶⁴ Tamtéž, s. 121-125.

⁶⁵ Tamtéž, s. 136.

riziku nevyvinutí správné genderové role. Vědci se prý dokonce shodují na tom, že role biologie hraje minimální roli v nasměrování vývoje správné genderové identity, přebíjí ji rozhodujícím způsobem proces kulturního učení.⁶⁶

V zásadě se dítě chce podobat svému rodiči, a to jej motivuje, aby se chovalo stejně jako on. Zařazuje se tudíž do stejné skupiny a ke stejnému genderu jako rodič. Tím iniciuje určité mechanismy chování. Imitace a identifikace označují tendenci jedince reprodukovat aktivity, postoje a emocionální reakce, které vykazuje skutečný nebo symbolický model. Obecně má dítě tendenci identifikovat se s dominantnějším rodičem. Dominance a vřelý a láskyplný vztah rodiče k dítěti jsou základními faktory podněcujícími k identifikaci genderových rolí.⁶⁷

5.2 Exupéryho představy o rolích mužů a žen z hlediska genderu

V době života Exupéryho, jeho růstu a tím i utváření genderové role, byla role muže a ženy podstatně vyhraněnější nežli dnes, zvláště v aristokratických kruzích, ve kterých vyrůstal, jak je známo z historické literatury. V té době byly role striktně a pevně dané, vše mělo svůj řád. Role ženy a role muže měla přesnou hranici. Muž byl/měl být dominantní, průbojný, tvrdý, neústupný, racionální, statečný, zajišťující obživu, vyžadující úctu a respekt. Žena byla/měla být naopak submisivní, ustupující, jemná, citlivá, pečující, ošetřující, zajišťující chod domácnosti a péči o děti. Měla vytvářet muži zázemí, aby on mohl tvořit či pracovat a rozvíjet se. Na ženy, které se této roli vymykaly, se pohlíželo svrchu a jako na nedůstojné osoby.

Rozdílnost rolí muže a žen, která snad ilustruje i představy Exupéryho prostředí, shrnuje také Hartmut Karsten. Podle ní obecně nejvyšší hodnoty u mužů zaujímají spravedlnost, plnění povinností, zákonnost a řád. U žen pak je to prý starostlivost a pocit odpovědnosti za druhé.⁶⁸

Jak uvádí Alan Vircondelet v předmluvě *Paměti růže*, „*Saint - Exupéry má hluboko v sobě zakořeněný obraz ideální ženy, dbající o domácnost, bohyně Země,*

⁶⁶ Tamtéž, s. 129.

⁶⁷ Tamtéž, s. 137.

⁶⁸ KARSTEN, Hartmut. *Ženy-muži*. Praha: Portál, 2006, s. 95.

*archetyp křesťanské ženy, ‚boží služebnice‘.*⁶⁹ Obraz ženy, jakou byla jeho matka, která zapadala do společenské role dané dobou, a to přesto, že vzhledem ke ztrátě manžela její role matky nemohla být tak striktně dodržena. Marie se musela stát matkou, otcem i pracující ženou. Antoine měl tedy jeden zásadní *identifikační vzor*. Přestože měl kolem sebe muže, oba dědečky, kněze a později mužské elementy v dosti tvrdé škole jezuitů, ženský vliv od útlého dětství a silná vazba s matkou jej silně zformovala v ženském duchu. To může být jednou z příčin nevyhraněné identifikace Exupéryho, která vedla k jeho vnitřní rozpolcenosti. Těmito výraznými extrémy se dostal do zásadní konfrontace ženského a mužského světa. Z jednoznačně ženského světa v dětství se později, se vstupem do jezuitské koleje, náhle dostal do tvrdého světa mužské disciplíny. Mužem, ochráncem, rytířem a pevným bodem pro ženy *se toužil stát, měl takovým být, mělo to tak být správné*. Přesně to vystihuje Alain Vircondelet v *Pamětech růže*:

*„Podivná existenciální situace nutí Saint-Exupéryho k citovému bloudění, z něhož je jediným východiskem osamělý noční let, či dokonce posedlost touhou bojovat za vlast. Svou citovou prohru může zmírnit jedině velkou výzvou smrti, vzdorným odhodláním, jež přináší oběť. Čin, přátelství, přímost, patriotismus dovedený k hrdinství, let vnímaný jako zušlechtěný obraz znovunalezené čistoty, jsou zároveň štafetou i můstkem, jež mu pomáhají vyvázat se z citových pout, v nichž je neustále vězněm.“*⁷⁰

V reálném životě bylo pro něj zřejmě v souvislosti s jeho citovostí velmi důležité přátelství s muži. Na kamarádech, na přátelích pilotech a obecně na mužském prvku velmi lpěl, a byl schopen pro ně cokoli obětovat. To je patrné z jeho dopisů i z jeho děl (především *Noční let* a *Citadela*) a ze skutečných důkazů pomoci, za kterou byl jako pilot několikrát odměněn. Muži pro něj představovali vzor, symbol přátelství, spolenectví, rovnosti, obdivu a důvěry. Těžce nesl jakýkoliv rozkol či smrt svých přátel. Mezi jeho nejbližší kamarády patřili letci Mermoz a Guillaumet, se kterými prožil letecká léta a o dvacet tři let starší, již zmiňovaný rodinný přítel Lion Werth. Muži plnili roli jeho kamaráda, partnera, spojence a důvěrníka, a zřejmě i jemu co možná nejvíce blízkého člověka, jakým pro něj byl zesnulý bratr Françoise:

⁶⁹ SAINT-EXUPÉRY, Consuelo de. *Paměti růže*, s. 10.

⁷⁰ Tamtéž, s. 11.

„Smrt Françoise, dítěte s andělským výrazem, byla pravděpodobně nejhorším citovým šokem, který Antoine kdy zažil. Po bratrově smrti si vzal jednu z jeho fotografií a nechal si ji několikrát ofotografovat, aby ji mohl nosit neustále při sobě. Po zbytek života se pokoušel najít těsný bratrský vztah, který by nahradil jeho milovaného přítele,“⁷¹ uvádí Webster.

5.3 Exupéryho pohled na ženy pojatý z hlediska genderového a psychologického

Genderový pohled na vztah Exupéryho k ženám, který zde představuji, jsem vyvodila ze získaných a zde uvedených informací o genderu a srovnala s výpověďmi v jeho dílech. Hledisko psychologické je dobře patrné z *Malého prince*, z *Citadely*, z *Pamětí růže* a z Exupéryho dopisů. Pokusila jsem se je rovněž podepřít odborným základem v podobě myšlenek psychologa a filozofa Ericha Fromma, speciálně jeho díla *Umění milovat*.

Exupéryho pohled na ženy z hlediska **genderového** jsem již nastínila, a tak bych jen shrnula získané informace. Žena má plnit roli ženy chápající, pečující, chlácholící, vždy naslouchající, má být jemná, něžná, na muži závislá a submisivní. Taková, jaká byla jeho matka a taková, jak to v tehdejší době, v aristokratických kruzích bylo zvykem. To nám dokládá následující úryvek:

„Francouzské právo podporovalo názor, že žena je neschopná samostatného rozhodování a je závislá na muži. Citové potřeby se vůbec nebraly v úvahu. Antoine a jeho mladší bratr Françoise žili de facto pod poručnictvím rodinné rady v čele s dědečkem Ferdinandem de Saint-Exupérym. Pokud šlo o duchovní záležitosti, byl Antoine závislý na vedení svého strýce a kmotra Rogera de Saint-Exupéry, který zastupoval otce v podporování silného náboženského smýšlení. Když bylo Antoinovi devět let, měl se začít připravovat na svou budoucí roli chef de famille a vojenskou kariéru. Přes noc byl vytržen z idylického ženského prostředí Saint-Maurice a vržen

⁷¹ WEBSTER, Paul. *Život a smrt Malého prince*, s. 44.

*do drsného mužského světa jezuitské koleje v Le Mans, kde dříve studoval jeho otec a strýc.*⁷²

Sdělení z knihy Paula Webstera o pozadí života a vlivu těch, kteří Marii pomohli s výchovou dětí, a kterým byla nucena se v některých směrech podvolit, je samo dostatečně jasné; možná ovšem už je příliš samo interpretací. Antoine byl podle něho pod vedením strýce genderově stavěn a formován do role zodpovědného, dominantního, pevného muže, jehož úkolem je v životě ukázat svoji mužnost, statečnost a tvrdost, být ochráncem a rytířem. Dědeček a strýc a poté i další muži v jezuitské koleji byli podle Webstera těmi dominantními prvky, se kterými se Exupéry chtěl nebo musel podvědomě ztotožnit, kteří mu symbolizovali vzor, se kterým *je třeba* se identifikovat. Zřejmě z takto nastavené patriarchální sociální role, přebíjející jeho zkušenost s ženským prostředím kolem něj v jeho nejútlejším dětském věku, pramení jeho výsledné přehlížení žen jako rovnoprávných bytostí a chybějící ohled na jejich potřeby a přání. Předem daná mužská role měla jistě být záměrně posílena právě tvrdým výcvikem v prostředí jezuitské koleje v Le Mans, kde měl podle rodinné tradice Antoine získat postoje umožňující pokračovat ve stopách dědečka a otce.

Exupéryho pohled na ženy z hlediska **psychologického** byl však zároveň jednoznačně poznamenaný a silně ovlivněný jeho vztahem k matce, jeho závislostí na ní jako na elementu poskytujícímu péči a ochranu před strachem a úzkostí. Podle správného vývoje dítěte v dospělého jedince má v období puberty dojít v souvislosti s postupným zráním k odpoutání se od matky. V případě Exupéryho zjevně k tomuto procesu tak docela nedošlo. Možno snad vzpomenout teorii Sigmunda Freuda ohledně oidipovského komplexu a (neuskutečnitelné) snahy syna nahradit otce. Pro podrobnější porozumění, které však již není tématem této práce, by asi bylo vhodné podrobněji použít spíše teorii Ericha Fromma ohledně učení se schopnosti milovat, která přichází se zráním a samostatností člověka. Podle tohoto velkého psychologa a filozofa dvacátého století, je potřeba „být milován“ jednou z nejdůležitějších potřeb pro každého člověka. Naopak skutečně „milovat“ někoho jiného už tolik lidí nepreferuje. Jenže právě najít uspokojení v individuální lásce „... *je nemožné bez schopnosti milovat svého bližního, bez skutečné pokory, odvahy, víry a kázně.*“⁷³

⁷² Tamtéž, s. 27.

⁷³ FROMM, Erich. *Umění milovat*. Praha: Nakladatelství Josefa Šimona, 1996, s. 5.

Je dále znám Antoinův strach z dospělých, který bude mít původ v době přísného režimu tety Tricaudové v milovaném Saint-Rémens a ze zkušeností jezuitské koleje v Le Mans. Přehnanou péčí a obdivem mu matkou byla poskytnuta medvědí služba. Antoine nestačil dozrát v samostatnou osobnost.

Jeho pohled na ženy byl romantický, vysněný, takový, jaké byly ideály, jež si přál mít. Ženy pro Exupéryho měly být pro něj bezpečným přístavem, když se vracel ze svých chlapeckých objevitelských dobrodružství, ale zároveň jeho inspirativními vílami a éterickými osobami plnými pochopení a lásky. Měly být pokračováním idylického vztahu žen, které měl kolem sebe v dětství, především jeho matky. V pohledu na ně se neustále střídá opojná představa jemnosti, krásy a touhy s následným rozčarováním a zjištěním, že skutečnost je jiná, že představa o ženě se neshoduje s pocitem, který cítí, když se ženou je. Ženy pro něj byly bytostmi krásnými, jemnými, láskyplnými; a prostřednictvím této představy k nim zažíval pocit touhy a náklonnosti. Ale nikoliv k nim jako ženám skutečným, jaké byly a měly být milovány. Namísto toho měly plnit jeho očekávání, být mu nablízku, když je potřebuje a dát mu svobodu, když si ji žádá. Jednoznačně je to pozice syna a matky. Matka syna v pozadí chrání a nechá mu prostor pro jeho svobodný osobní rozvoj bez jakékoliv partnerské vzájemné zodpovědnosti. Nesplnění jeho očekávání od žen velmi těžce nesl a snažil si je vynutit. V jeho očích byly ženy povinny udělat *jeho* šťastným a zaplnit *jeho* citovou prázdnotu, zahnat *jeho* strach a úzkost.

Stále proto polemizuje a hledá v ženách své citové naplnění. Neustále hodnotí, rozebírá, vzpomíná a medituje, utíká do minulosti do doby kouzelného a bezpečného dětství na zámku Saint-Maurice. *„Dospělost ho vyhnala z pohádkové zahrady s lipovými alejemi a jedlovým mlázím a navždy ho vyloučila z nevinných her. „Pochybuji, jestli jsem od dětství vůbec žil.“⁷⁴ Stále hledá bezpečí a něhu své matky v jiných ženách, její vstřícnost a naprostou oddanost, doplnění jeho já. Bolestně pak zjišťuje, že nenalézá.*

⁷⁴ SAINT-EXUPÉRY, Consuelo de. *Paměti růže*, s. 8.

6 EXUPÉRYHO ROZPORUPLNÁ OSOBNOST, JEHO SKUTEČNÝ VZTAH K ŽENÁM A MOŽNÉ PŘÍČINY ROZPORU SKUTEČNOSTI S JEHO IDEÁLY

Exupéryho osobnost byla složitá, plná rozporů, extrémů a nevyrovnanosti. Jeho život byl skutečně „nekonformní“, jak o tom často psal (viz též *Saint-Exupéry: archanděl a spisovatel*). Místo skutečných činů u něj docházelo jen k láskyplným slovům a vyznáním v jeho dílech. O tom, být zodpovědným a statečným mužem a ochráncem, spíše jen snil ve svých dílech. Přestože se o to také trochu snažil v životě, dařilo se mu to, když už, spíše s muži a s přáteli.

Celým jeho životem však prolíná tato touha být oním vysněným mužem. Snažil se o to svou pověstnou urputností. Svým způsobem se jím stal, a to na poli leteckém a válečném, ale za cenu pro něj příliš velkých ztrát a de facto až za cenu ztráty vlastního života. Byl učebnicovým příkladem toho, kdy člověk nežije ve spojení se svým skutečným já, ale stále touží a sní, neumí přijmout realitu. Miloval a prožíval především skrze svůj vlastní svět. Přes svou vnitřní houževnatost a statečnost stále zůstal malým chlapcem, který „volá svou maminku“, a který k tomu, aby v životě nějak fungoval, potřebuje množství žen i mužů jako svou oporu.

„Všechny vlastnosti, které udělaly z Antoina v pozdějších letech fascinujícího žádaného společníka, byly zřejmé od jeho dětství. Očekával, že bude neustále středem pozornosti, jak na to byl jako oblíbené dítě zvyklý. Nenechal svoji matku ani na chvíli na pokoji, pořád se někde kolem ní motal s malým křesílkem v ruce, aby si mohl přisednout, když malovala nebo vyšívala, a vyžadoval znovu a znovu stejné příběhy z Bible. V dospělosti museli být jeho přátelé v jakoukoliv denní i noční dobu připraveni na telefonní hovory, když chtěl slyšet názory na své psaní nebo se chtěl podělit o nějaké dobrodružství... tato neodbytnost byla vyrovnána jeho vrozenou jemností.“⁷⁵

Přehnanou péčí matky a náhlou tvrdou výchovou v jezuitské koleji nestačil dospět, osamostatnit se, být skutečně tím „zodpovědným“, jak o tom ve všech svých dílech píše, především v *Malém princ*:

⁷⁵ WEBSTER, Paul. *Život a smrt Malého prince*, s. 20.

„Lidé zapomněli na tuto pravdu,“ řekla liška. „Ale ty na ni nesmíš zapomenout. Stáváš ses navždy zodpovědný za to, cos k sobě připoutal. Jsi zodpovědný za svou růži...“ „Jsem zodpovědný za svou růži...“ opakoval malý princ, aby si to zapamatoval.⁷⁶

Zde se tedy promítá genderová role, „jaký by správně měl být“ podle přísné aristokratické výchovy. Pravděpodobně velký extrém a velký šok ze změny prostředí a výchovy, život mezi dvěma extrémy - milující matkou a přísným řádem nejen v jezuitské koleji - vytvořil z Antoina rozpolcenou osobnost stále hledající své skutečné já. Je známo, že trpěl po celý život silnou úzkostí a strachem, především v noci, jak se o tom zmiňuje ve své korespondenci. To jej nutí se ze svých psychických stavů vypsat, uniká do říše snů a představ, do bezpečí, jak na to byl zvyklý již v Saint-Maurice, kdy unikal z vlivu přísné aristokratické výchovy a v Le Mans v jezuitské koleji ze spartanského režimu. Únik do snů, do svého vlastního světa je jedním z nejčastějších řešení stresových situací. Uniká do bezpečí matčiny náruče a následně do náruče ji zastupujících žen. Žena je pro něj symbolem ochrany a bezpečí. Proto se ženy jen stěží mohly stát rovnoprávnými partnerkami.

Podle Ericha Fromma je zdrojem úzkosti zážitek odloučení. Znamená to být odříznut, být bezmocný, být neschopný aktivně uchopit svět a lidi. Nejhlubší lidskou potřebou je odloučenost překonat, opustit vězení své samoty. Panický úděs nad nemožností útěku ze samoty, je útěk z vnějšího světa.⁷⁷ To je zřejmě odpovědí na celoživotní stavy úzkosti, strachu a pocitu samoty Exupéryho, vyvolané náhlým odtržením Antoina od matky a nástupem do jezuitské koleje v Le Mans do tvrdého mužského světa a stálé hledání bezpečné ženské náruče, doplněním sebe sama.

Na *Malém princ* a jeho růži, v této jedinečné filozoficko psychologické pohádce pro dospělé, nabité neuvěřitelnou myšlenkovou a citovou hloubkou, je dobře znát alespoň částečné přehodnocení Exupéryho pohledu na ženy. Svě představy a sny začíná konfrontovat se skutečností a snaží se o pochopení a nesobecký cit k nim, dochází k určitému poznání. Přecitlivělost Antoinovy jemné duše a drsná realita zapříčinily jeho nemožnost plně dospět ve zralou osobnost, skutečně zodpovědnou za ty, které k sobě připoutal, jak o tom tak často psal:

⁷⁶ SAINT-EXUPÉRY, Antoine de. *Malý princ*, s. 75.

⁷⁷ FROMM, Erich. *Umění milovat*, s. 16-17.

„Vy se mé růži vůbec nepodobáte, vy ještě nic nejste,“ řekl jim. „Nikdo si vás neochočil a vy jste si taky nikoho neochočily. Jste takové, jako byla má liška. Byla to jen liška podobná statisícům jiných lišek. Ale stala se z ní má přítelkyně a teď je pro mne jediná na světě...“ „... Jste krásné, ale jste prázdné,“ pokračoval. „Není možné pro vás umřít. Pravda, o mé růži by si obyčejný chodec myslel, že se vám podobá. Ale ona jediná je důležitější než vy všechny, protože právě ji jsem zaléval. Protože ji jsem dával pod poklop. Protože ji jsem chránil zástěnou...protože je to má růže.“⁷⁸

Také následující úryvky z *Citadely* dokazují přece jen konečnou Exupéryho snahu o pochopení žen a lásky k nim a uznání svých chyb. Až na sklonku života, zdá se, po množství zklamání a selhání, Antoine začíná chápat skutečnou hodnotu lásky a ženy. A také pomýlenost svých dosavadních představ:

„Ach, pane,“ říkal jsem si, „dal jsem se špatnou cestou. Spěchal jsem mezi ženami jako při nějakém putování bez cíle. Trápil jsem se vedle nich jako v nekonečné poušti a hledal oázu nestvořenou z lásky, ale z něčeho jiného. Hledal jsem v nich skrytý poklad, jako by to byla nějaká věc mezi jinými věcmi. Nakláněl jsem se nad jejich rychlým dechem jako nějaký veslař. A nikam jsem nedospíval. Hleděl jsem na ně, jak jsou dokonalé, viděl půvab kloubů, jamku lokte lákající k napití. Cítil jsem úzkost, jež kamsi směřovala. Trpěl jsem žízní, na niž existoval lék. Ale protože jsem se dal špatnou cestou, hleděl jsem pravdě do tváře a neuměl ji pochopit.“⁷⁹

„... Podoben tedy onomu šílenci, který se za noci vydá kopat v hlušině, nenalezl jsem v rozkoši nic jiného než nekonečně jalové potěšení lakomce. Nenalezl jsem v ní nic než sama sebe. Se sebou si nemám co počít. Pane, a ozvěna mého vlastního potěšení mě nudí.“⁸⁰

Citadela se pro Exupéryho stala skutečnou zpovědnicí a vyznáním všech jeho trápení, myšlenek, tužeb. Setkáváme se v ní i s jeho pochopením a poslední snahou o rozhrěšení:

„Chci vybudovat obřad lásky, aby mne slavnost dovedla jinam. Neboť nic z toho, co hledám a po čem žízním a po čem žízní lidé, neleží v rovině stavební hmoty,

⁷⁸ SAINT-EXUPÉRY, Antoine de. *Malý princ*, s. 78.

⁷⁹ SAINT-EXUPÉRY, Antoine de. *Citadela*, s. 394.

⁸⁰ Tamtéž, s. 395.

*jíž užívají. A zbloudil ten, kdo hledá mezi kameny, co není z podstaty kamenů, místo aby z nich vybudoval baziliku. Radost mu totiž nemůže poskytnout jeden určitý kámen mezi ostatními, nýbrž určitý obřad kamenů ve zbudované katedrále. Stejně tak rozkládám v rozličné i ženu, jestliže skrze ni neumím číst. Proč by mi nemělo být, Pane, odměnou, když hledím na manželku, jak nahá spí, a je mi sladko nad tím, jak je krásná a jemných kotníků a vlahých ňader? Ale pochopil jsem tvou pravdu. Je třeba, aby ta spící, kterou už brzy probudím jen pouhým vržením vlastního stínu, nebyla pro mne nedostupnou zdí, nýbrž dveřmi, jež vedou jinam – a abych ji tedy nedělil v rozličný materiál a nehledal poklad, který zde není, nýbrž abych ji v tichu své lásky svíral pevně svázanou a jednu.*⁸¹

⁸¹ Tamtéž, s. 396.

7 ZÁVĚR

V mé práci bylo cílem představit postavu Antoine de Saint-Exupéryho jako lidskou bytost plnou emocí a citů, proniknout na dno jeho duše a zjistit příčiny jeho smutku, melancholie a samoty protkнутých celou jeho tvorbou, zjistit jeho vzájemné vztahy s okolím a poodhalit zdroj ojedinělého a výjimečného básnictví podbarveného silnými emocemi zmítajícími jeho bytostí po celý život.

Jako pro každého umělce i pro Exupéryho byly ženy velkou inspirací. Nepostradatelnost žen v jeho životě, důvěra a potřeba jejich společnosti jako opory a kotvy jeho věčného vnitřního neklidu, byla zapříčiněna pravděpodobně chybějícím elementem otce a tím umocněnou silnou vazbou na matku, která byla výjimečně silnou a obětavou ženou a svůj život obětovala štěstí svých dětí a pomoci druhým. Právě ona byla jeho jediným pevným přístavem a on po celý život v jiných ženách marně sílu své matky hledal.

Vztah Exupéryho k ženám byl pak po většinu jeho života jakousi fikcí v rozporu se skutečnou realitou; byl spíše jen vysněným ideálem a představou.

Přes jeho věčnou touhu po lásce a po ženách, prezentovanou v korespondenci a opentlenou Exupéryho jedinečným jazykovým mistrovstvím, byly ženy kdesi v povzdálí jeho života, v jeho pozadí. Nebyly jeho partnerkami a jemu rovnými, byly vysněnými bytostmi. Buď se stal jejich synem v roli submisivní, nebo tyranem v roli necitlivé a dominantní.

Byl velkým individualistou a egocentrikem a uznával jako partnery jen muže. Role ženy spočívala v potěšení jeho melancholické duše, v roli pečovatelky a utěšitelky jeho neklidného srdce. Ty na něm měly být závislé, avšak samy jej omezovat neměly. Exupéryho věčný vnitřní rozpor mezi dominancí a submisivitou, závislostí a nezávislostí, samotářstvím a společenskostí provází všechna jeho díla i vzpomínková díla jeho přátel. Ženy byly potřebou k naplnění jeho citové prázdnoty, k zahánění strachů a celoživotní úzkosti.

Idealita v jeho díle je snem o tom, jak by to mělo být, jak by si to přál mít a jak po tom toužil. Je to postoj dítěte. Jako by skutečně setrval ve svém dětství v okamžiku, kdy byl dán do jezuitské koleje. V těžkých chvílích utíkal do snů a představ, ze kterých se potřeboval vypsát. Vypisoval se ze svého smutku, tužeb, trápení i prožívané lásky,

právě tímto způsobem lásku teprve uměl prožívat a skrze slova vyjadřovat. Ve skutečném životě, v reálu, v činech, to nedokázal, neuměl. Protože příliš nerozuměl.

Problém v jeho reálných vztazích k lidem, především k ženám, spočíval v jeho sebestřednosti, neschopnosti skutečně vnímat druhého člověka a jít přes své já.

Problém vztahu k ženám konkrétně měl příčinu v jeho nezralosti, neschopnosti milovat zralou partnerskou láskou, být ohleduplný k přáním a potřebám druhého. Exupéry chtěl „*být milován*“ bezpodmínečnou láskou, jak je to typické pro lásku mateřskou. Byl to vztah nerovný, který Antoine jako jediný uměl žít. Jeho silná vazba na matku a neschopnost se osamostatnit v souvislosti s opačným extrémem mužského tvrdého světa, to vše vedlo k jeho citové rozpolcenosti, k rozdílnému prožívání života ve skutečnosti a v představě.

Pro ženy měl Exupéry jistě zpočátku velké kouzlo - výřečnost, společenskost, krásná slova plná vyznání, milostná psaní plná vřelých citů i obnažující jeho zranitelné nitro, určitou dětskost a naivitu v sobě, osobní charisma později doplněné o spisovatelskou slávu, povolání pilota... To vše jsou velká esa pro přízeň žen. Pro ty, které se nestaly „*jeho majetkem*“ zůstal navždy ideálem, kamarádem, skvělým společníkem neustále nad něčím hloubajícím, pro ty nejbližší noční můrou a zlým snem.

Ke konci jeho života se zdá, že přeci jen dochází u Exupéryho k určitému dozrání, pochopení a uvědomění si skutečných hodnot ženy a lásky k ní, což je zachyceno zčásti v *Malém princ*i a *Citadele*, jeho nejzralejších dílech psaných na sklonku života.

Exupéry byl nadán velkou fantazií, obrazotvorností a virtuozitou básnického jazyka. Byl typem člověka, který potřeboval být středem pozornosti a být stále s někým ve spojení. Musel být neustále v činnosti, něčím se zaměstnávat, stále přemýšlet a tvořit, což byl určitý únik před sebou samým, z vlastní samoty. Chtěl změnit svět a vytvořit lepší společnost. Přes svoji sebestřednost, život ve svém vlastním světě, byl velkým humanistou a trápil se pokřiveným a nespravedlivým světem. Právě jeho silná přecitlivělost, velké srdce, věčná touha, ideály a vše prolínající snaha o lepší svět z něj udělaly jedinečného a výjimečného člověka, osobnost, na kterou se nezapomíná, a která dosud oslovuje miliony čtenářů.

8 OBRAZOVÁ PŘÍLOHA

Obrázek 1,2,3 **Antoine de Saint-Exupéry**

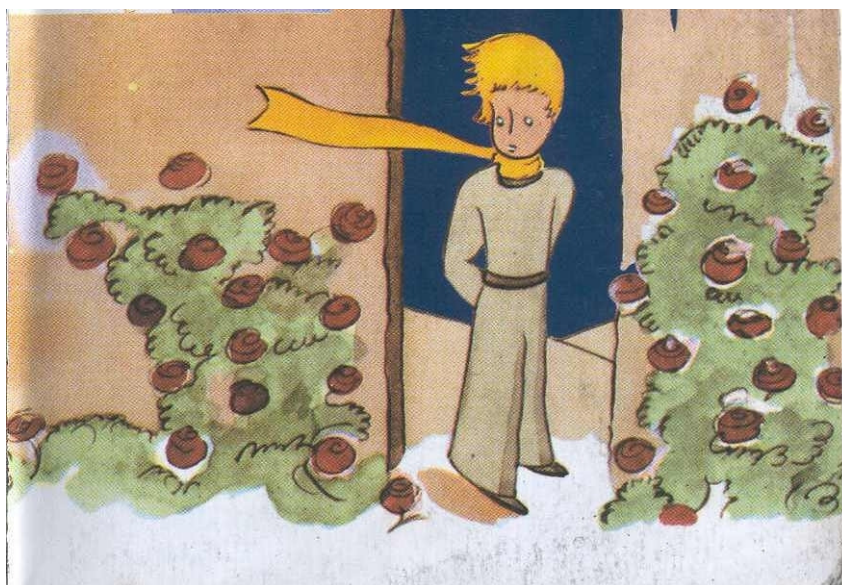
Obrázek 4,5 **Marie de Saint-Exupéry, matka Antoina**

Obrázek 6 **Saint-Maurice-de-Rémens, milované sídlo Antoinova dětství**

Obrázek 7 **Consuelo de Saint-Exupéry, manželka Antoina**

Obrázek 8 **Malý princ**

9 SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

- BARŠA, Pavel. *Panství člověka a touha ženy: feminismus mezi psychoanalýzou a poststrukturalismem*. Praha: Sociologické nakladatelství, 2002. ISBN 80-86429-06-7.
- DES VALLIÈRES, Nathalie. *Saint-Exupéry: archanděl a spisovatel*. Tišnov: Sursum, 2005. ISBN 80-7323-114-X.
- FROMM, Erich. *Umění milovat*. [Praha]: Nakladatelství Josefa Šimona, 1996. ISBN 80-85637-26-X.
- KARSTEN, Hartmut. *Ženy - muži: [genderové role, jejich původ a vývoj]*. Praha: Portál, 2006, ISBN 80-7367-145-X.
- OAKLEY, Ann. *Pohlaví, gender a společnost*. Praha: Portál, 2000. ISBN 80-7178-403-6.
- PERSANE-NASTORG, Michèle. *Marie de Saint-Exupéry – hvězda Malého prince*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2004. ISBN 80-7192-908-5.
- PLESKOVÁ, Kateřina et al. *Průvodce na cestě k rovnosti žen a mužů: (pracovní sešit)*. Brno: Nesehnutí, 2008. ISBN 978-80-87217-01-06.
- PRADEL, Jacques a VANRELL, Luc. *St.-Exupéry - poslední tajemství*. Praha: Vyšehrad, 2008. ISBN 978-80-7021-985-0.
- SAINT-EXUPÉRY, Antoine de a LACROIX, Delphine, ed. *Sedm dopisů Natalii Paley*. Praha: Vyšehrad, 2008. ISBN 978-80-7021-960-7.
- SAINT-EXUPÉRY, Antoine de. *Citadela*. Praha: Vyšehrad, 2008. ISBN 978-80-7021-936-2.
- SAINT-EXUPÉRY, Antoine de. *Dopisy matce: [korespondence z let 1910-1944]*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2006. ISBN 80-7195-999-5.
- SAINT-EXUPÉRY, Antoine de. *Malý princ*. Praha: Albatros, 1998, ©1997. ISBN 80-00-00586-7.
- SAINT-EXUPÉRY, Antoine de. *Země lidí*. Praha: Aurora, 2003. ISBN 80-7299-063-2.
- SAINT-EXUPÉRY, Consuelo de. *Paměti růže*. V Praze: Ikar, 2002. ISBN 80-7202-970-3.
- SAINT-EXUPÉRY, Marie de. *Já a můj syn*. Praha: Vyšehrad, 1995. ISBN 80-7021-149-0.

- SAINT-EXUPÉRY, Simone de. *Vzpomínky na Malého prince*. Bratislava: Mladé letá, 2003. ISBN 80-06-01270-9.
- STAVINHOVÁ, Zdeňka. *Vzpomínka na Antoina de Saint-Exupéry a jeho matku*. V Praze: Bonaventura, 1999. ISBN 80-85197-23-5.
- WEBSTER, Paul. *Život a smrt Malého prince*. Plzeň: Mustang, 1995. ISBN 80-85831-88-0.

10 RESUMÉ

The Bachelor's thesis deals with a controversial personality of France, Antoine de Saint-Exupéry, a war pilot, writer, poet, humanist and philosopher, a very controversial, bohemian and original personality, who remained devoted to his ideals despite all the pitfalls of life.

The Thesis is focused on Exupéry's relationship to women, because they were an integral and essential part of his life. Specifically, it is focused on the place and role they fulfilled in his life, particularly the difference in the women's perception and presentation in his works and in his real life.

The relationship with his mother, wife and other women who took part in his life is analyzed in detail.

An integral part of the analysis and comparison of reality and ideality presented in his work is the question of the influence of gender, which is reserved for a separate chapter with sub-chapters involving his view on women in terms of gender and psychological.

An outline of his real relationship to women and determination of causes leading to the difference between experienced reality and ideals, dreams and ideas presented in his works and reality is based on the books dealing with Exupéry, specialized literature and first of all his own quotations.

The conclusion is a summary and analysis of Exupéry's personality, a summary of knowledge about his inner life and the considerations which influenced the development of his personality and that affected his relationship with women.

The knowledge contained in this Thesis is mainly drawn from the Exupéry's voluminous correspondence by citation frequent insertion to reach more authenticity.